

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

АР-М И КЪЭРАЛЫГЪО СОВЕТ — ХАСЭМ

ГЪЭТЭРЭЗЫЖЪЫНХЭР ФАШЫГЪЭХ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм тыгуасэ, бэдзэогъум и 27-м, зичэзыу ятфэнэрэ зэхэсыгъо илагъ. Ащ илофшэн хэлэжыагъэх Адыгэ Республикэм и Лышхъэ ипшэарылхэр зыгъэцкIэрэ Къумпыл Мурат, федеральнэ инспектор шхьалэу Адыгэ Республикэм шыIэ Лылуужу Адам, министрэхэм я Кабинет хэтхэр, федеральнэ ыкIи республикэ ведомствэ зэфэшхьафхэм япацэхэр, къалэхэм, районхэм яадминистрациехэм ыкIи яорганхэм ялыкIохэр, нэмыкIхэу зэхэсыгъом рагъэблэгъагъэхэр.

агу кыгъэкIыжыгъ Конститудием гъэтэрэзыжыгънхэр фэшIыгънхэм ехьылIэгъэ законопроектэу пхырамыгъэкIыгъэм кыфагъэзэжыгън фаеу зэрэхуыттыр ыкIи ащ тетэу зыкIыштыгъ кылотагъ.

Бэклаерэ депутатхэр зэнэкьокъугъэх. Сыдэу зэхъуми, амыштэгъэ законопроектым кыфагъэзэжыгъ, еджэгъуитIумкIэ аштагъ. Мыщ дэжым кыдалытагъ Iоныгъом и 1-р къэмысэу а законыр штэгъэн фаеу гъэрэкIо кыдэкIыгъэ федеральнэ законом кызырIорэр. Конституцием фашыгъэ гъэтэрэзыжыгънхэм зэрагъэнафэрэмкIэ, Парламентым кыкIэлъыкIлошт изэлугъэкIэгъу хэтышт депутатхэм япчъагъэ 50-м шIокIышттэн, негъэ 54-рэ мэхъух. Ар федеральнэ законом ыгъэнэфэрэ шапхэхэм адештэ.

Ятфэнэрэ зэхэсыгъор зытегушылIэштхэм зэкIэмкIи Iофыгъо 47-рэ хагъуэуоцъагъ. ЗэкIэри ахэр аштагъэх. Ахэм ахэтых еджэгъуитIумкIэ пхырагъэкIыгъэ законопроектхэри.

Зэхэсыгъом илофшэн ехьылIэгъэ тхыгъэу ыужкIэ тигъэзет кыхиутыштым зыхэллэгъэхэ Iофыгъохэм нахь игъэкIотыгъэу гъэзетеджэхэр ащыщыдгъэгъо-зэштых.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан тырихыгъэх.

«Правительствэ сыхъат» зыфиорэм тегъэпсыкIыгъэу зытегушылIэштхэм IофыгъуитIу ахэтыгъ. Депутатхэр ядэлугъэх ветеринарием ехьылIэгъэ федеральнэ фитыныгъэхэу Адыгэ Республикэм кыратыжыгъэхэр зэрагъэцкIэжыгъэрэм ехьылIэгъэ къэбарэу министрэхэм я Кабинет кышшагъэхъазырыгъэм, джа шылкIэм тетэу едэлугъэх унэгъо ныбжыкIэхэм зычIэсыштхэ унэхэр ягъэгъотыгъэнхэм ехьылIэгъэ республикэ программэр зэрагъэцкIэжыгъэрэм икIэбар.

Ахэм къакIэлъыкIуагъ Адыгэ Республикэм и Конституцие гъэтэрэзыжыгънхэр фэшIыгънхэм

ехьылIэгъэ законопроектхэр. Депутатхэу а законопроектымкIэ улчIабэ зилэхэр, а Iофыгъор къахэзылхъэгъэ комитетым итхьаматэу Александр Лобода кы- Iотагъэхэм амыгъэрэзагъэхэр къахэкIыгъэх. Голосованием зыфежыгъэм, законопроектхэр пхырагъэкIыгъэп, ищыкIэгъэ голос пчъагъэм фэдиз фатыгъэп. Ау Адыгэ Республикэм изакон зауIэ гъэтэрэзыжыгънхэр афэшIыгънхэм ехьылIэгъэ законопроектэу Адыгэ Республикэм хэ-дзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие кыгъэхъазырыгъэр еджэгъуитIумкIэ заштэм, а комиссием итхьаматэу Хъут Юрэ депутатхэм

Гектар мин 11 къэнэжыгъ

Адыгеим мэкъу-мэщымкIэ и Министерствэ кызырIорыгъэмкIэ, бжыхъэ коц гектар мин 80,7-м ехъоу республикэм кышшагъэкIыгъэм щыщэу бэдзэогъум и 27-м ехъулIэу Iуахыжыгънэу къэнэжыгъэр гектар 11774-рэ

Коцэу къагъэкIыгъэм щыщ процент пчъагъэу районхэм ащыIуахыжыгъэр: Джаджэр — 94-рэ, Красногвардейскэр — 93-рэ, Теуцожьыр — 91-рэ, Мыекъуапэр — 78-рэ, Шэуджэныр — 77-рэ, Коцхьаблэр — 71-рэ.

Районхэм ащыIуахыжыгъэ коц гектарым телытагъэу центнер пчъагъэу къарахыжыгъэр: Красногвардейскэр — 49,2-рэ, Шэуджэныр — 47,2-рэ, Джаджэр — 45,2-рэ, Коцхьаблэр — 41,5-рэ, Теуцожьыр — 36,6-рэ, Мыекъуапэр — 27,1-рэ.

Республикэм тыгуасэ ехъулIэу пстэумкIи ко- цэу щыIуахыжыгъэ гектар мин 69-рэ фэдизым гектар телытэу центнер 42,8-рэ къырахы,

пстэумкIи тонн мин 295-м ехъу къахыжыгъ. Анахыбэу коцыр кызышхыжыгъэ районхэр: Джаджэр — тонн мин 101,5-м ехъу, Красногвардейскэр — тонн мин 58-м фэдиз, Шэуджэныр — тонн мин 48,5-м ехъу, Коцхьаблэр — тонн мин 45,5-м ехъу, Теуцожьыр — тонн мин 21-м фэдиз хъазыр.

Мэфэ ошIоу кыхэкIыгъэрэм республикэм игубгъохэм комбайнэ зэфэшхьафхэу 400-м фэдизмэ Iоф ашашIэ. Специалистхэм кызырIорэмкIэ, чIыопсым изыгет пэрыоху мыхъумэ, коцэу къэнэжыгъэр мэфитIукIэ Iуахыжыгъшт.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ
Хьаджэрэтыбый.

ФЕДЕРАЛЬНЭ ЗАКОНХЭР

ПИВЭР кIэлэцIыкIу шъонэп

Алкоголь зыхэлъ продукциер зыныбж имыкIугъэхэм языщэрэм джы хьапс тыралъ- хьан алъэкIышт

Уголовнэ ыкIи административнэ кодексхэм гъэтэрэзыжыгънхэр афэзышIырэ федеральнэ законэу аштагъэм ыкIи гупчэ гъэзетхэм кышауыгъэм джащ фэдэ шапхъэ егъэнафэ. Законом кызырIорэмкIэ, алкоголь зыхэлъ продукциер зыныбж имыкIугъэхэм пчъагъэрэ язышшагъэу агъэунэфырым сомэ мин 80-м е мзих лэжыапкIэм нэсэу тазыр тыралъхьан алъэкIышт. Пчъагъэрэ ащ фэдэ зекIуакIэ цIыфым зэрихыгъэу алъытэ алкоголь зыхэлъ продукцием иIугъэкIын епхыгъэ шапхъэхэр зэриукъуагъэхэм фэшI апэ загъэпшынэгъэгъэ мафэм кышшыублагъэу мэфэ 180-м кыкIоцI джыри щаклом ащ фэдэ ышлагъэу кызышагъэщкIэ.

Законом ыгъэнэфэрэ шапхъэхэр щаклом ыукъуагъэхэу апэрэу загъэунэфыкIэ, сомэ мини 3-м кышшыублагъэу мини 5-м нэс тазыр рагъэты. А шэпхъэукуоныгъэм пае IэнэтIэзехъэм сомэ мини 10-м кышшыублагъэу 20-м нэс, юридическэ лицэкIэ алъыгъэрэм сомэ мин 80-м кышшыублагъэу мини 100-м нэс тазыр атыралъхъэ.

ПшгъэдэкIыж анахь инэу законом ыгъэнафэрэр судым зиIоф ыIуагъэм зиукъэбзыжыным фэшI илъэс псаум нэсэу пкIэ зыхэмылэ IофшIэнхэр ыгъэцкIэнхэу гъэпшынэгъэныр ары. Ащ дыкIыгъоу IэнэтIэ

гъэнэфагъэхэр илъэсищым кыкIоцI зэриханхэ фимытэу судым унашъо ышIын ылъэкIышт.

Къэлогъэн фае законом джы пивэр алкоголь зыхэлъ продукциехэм зэрахилъытагъэр. Арышъ, алкоголь зыхэлъ продукцием ехьылIэгъэ шапхъэхэу нэмыкI законхэм агъэнафэ-штыгъэхэм пивэр ахэгъу гъэпсыгъэ. Гушылэм пае, адрэ шъон пытэхэм афэдэу, сыхъатыр 23-м кышшыублагъэу пчэдыжым сыхъатыр 8-м нэс пивэр ларекхэм, киоскхэм, вокзалхэм ыкIи аэропортхэм ашашэн фитхэп. ШыпкIэ, законом зэригъэнафэрэмкIэ, ащ тетэу зыхъуштыр 2013-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м кышшыублагъэу ары.

Рекламэм ехьылIэгъэ шапхъэхэм законным зэхъокIыныгъэхэр афишIыгъэх. КIэлэцIыкIухэм анаIэ зэрэтырадзэрэм кыкIегъэчыгъэным фэшI, джы цIыфыр, псэушхъэхэр хэтхэу пивэм епхыгъэ рекламэхэр ашIынхэ фитхэп. Зыныбж имыкIугъэм алкоголь зыхэлъ продукцие ращэн зэрэфимыгъхэм кыхэкIэу, щэфаклом ыныбж илъэс 18-м нэмысыгъэу щаклом кызышыхъукIэ, ыныбж зыфэдизыр къэзыушыхъатырэ документ кыгъэ-лъэгъоныр игъоу кыфилъэгъун фит.

Адыгэ Республикэм щыпсэухэу ыкIи ихьакIэхэу лытэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!

Зи Хэкужъ кызыгъэзэжыгъэхэм я Мафэ фэгъэхыгъэ торжественнэ зэIукIэмрэ театризованны кыгъэлэгъонымрэ къалэу Мыекъуапэ дэт Лъэпкъ музейм ыпашхъэ (ур. Советскэм, 229-м) 2011-рэ илъэсым шышхъэIум и 1-м сыхъатыр 20.00-м щыкIоштых. ИкIэухым мэфэI джэгъу зэхашэшт.

Мы Iофтхьабзэхэм шъуахэлэжыгъэнэу зэкIэми шъуэтэгъэблагъэ.

ЗэхэцIо комитетыр

Бжыхьэмрэ кIымафэмрэ тафэхьазыра?

Адыгэ Республикэм иунэ-коммунальнэ хьызмэт ыкIи социальнэ мэханэ зилэ объектхэр бжыхьэ-кIымэфэ лъэхъаным фытегъэпсыхьажыгъэнхэм ехьыллэгъэ унашгъо АР-м иминистрэхэм я Кабинет ышIыгъ. Афагъэнэфэгъэ плалгъэм ехьулгъу дэх имыгъу унэ-коммунальнэ хьызмэтыр кIымэфэ лъэхъаным фытегъэпсыхьажыгъэнхэм кьэлэ ыкIи район администрациехэм япащэхэм, министерствэхэм ыкIи ведомствэхэм пшгъарылгъу ялэхэр зыфэдэхэр а унашгъом кыщелох.

Адыгэ Республикэм псэолгъэшIынымкIэ, транспортымкIэ, унэ-коммунальнэ ыкIи гъогу хьызмэтхэмкIэ иминистрэ игуадзгъу Хьаткьо Рэмэ-

занэ кызырэт-филотагъэмкIэ, мы унашгъом кыдыхэлтытагъу 2011 — 2012-рэ илъэсхэм АР-м иунэ-коммунальнэ хьызмэт ыкIи с о ц и а л ь н э мэханэ зилэ объектхэр бжыхьэ-кIымэфэ лъэхъаным фытегъэпсыхьажыгъэнхэм лыплгъэр республикэ межведомственнэ комиссие зэхашагъ. Бэдзэогъум и 19-м кыщегъэжыгъгъу комиссием

дэкIыгъохэр зэхичэхэзэ, муниципальнэ образованиехэм уплгъэ-кIунхэр ащешых. Адыгэ Республикэм иунэ фонд-рэ социальнэ мэханэ зилэ объектхэр фабэр ыкIи псы фабэр алэкIэ-гъэхьэгъэнхэм пае котельнэ 324-мэ Iоф ашIэ. Джырэ уахтэм ехьулгъу ахэм ащышху кIымафэм фэхьазыр-хэр 145-р ары.

АР-м имуниципальнэ образованиехэм мылгъу афатIупшыгъу гъэсэныгъэ зыщызрагъэгъотырэ, псауныгъэм, культурэм яучреждениехэм гъэцэкIажынкIэ ашэкIох, ахэр гъэ-фэбэгъэнхэм пае агъэфедэрэ техникескэ амалхэр зыпкэ рагъэуцожых. Адыгэ Республикэм иунэ фонд

2011 — 2012-рэ илъэсхэм ябжыхьэ-кIымэфэ лъэхъанэ фытегъэпсыхьажыгъэнхэмкIэ, блэкIыгъэ илъэсым елгытыгъэмэ, мы мафэхэм шIагъу шыIэр нахьыб.

Хьаткьо Рэмэзан кызырIуагъэм-кIэ, бжыхьэ-кIымэфэ лъэхъаным изыфэгъэхьазырынкIэ анахь пшгъарылгъ шхьалгъу кьэуцурэр гъэсты-ныпхэм игъэхьазырын ары. ЗэкIэм-кIи гъэфэбэгъу уахтэм шIомыкI тонн 5672-рэ ыкIи чIыдагъэм хэшIы-кIыгъэ гъэстыныпхэ тонн 824-рэ ящыкIэгъэшт. Мы мафэхэм яхьулгъу шIомыкI тонн 326-рэ ыкIи чIыда-гъэм хэшIыкIыгъэ гъэстыныпхэ тонн 28-рэ агъэхьазырыгъ.

Джащ фэдэу гъэстыныпхэ шхьуантIэр ыкIи электричествэр зырыкIохэрэ линиэхэр гъэфэбэгъу уахтэм фагъэхьазырых.

БлэкIыгъэ илъэсхэм кызырагъэ-лъэгъуагъэм фэдэу, гъэфэбэгъу лъэхъаным изыфэгъэхьазырынкIэ анахь гумэкIыгъоу кьэуцухэрэм ащыщ республикэм ит предприятиехэм, организациехэм гъэстыныпхэ шхьуан-тIэм ыкIи электричествэм алгъэны-кьокIэ чIыфэхэр зэрательхэм кы-хэкIэу игъом котельнэхэр зэрамы-тIупшыхэрэр. Джырэ уахтэм ехьул-лгъу республикэм ит предприятие-хэм гъэстыныпхэ шхьуантIэу агъэ-стыгъэмкIэ сомэ миллиони 121-м ехьу ыкIи электричествэмкIэ сомэ миллион 31-м ехьу чIыфгъу ателъ.

А кьиныгъом общественнэ мэханэ зыригъэм кыыхэкIэу, тапэкIэ мыщ фэдэ гумэкIыгъохэр кьэмы-цунхэм, электроэнергиер ыкIи гъэ-стыныпхэ шхьуантIэр кызыраты-рэр зэпымыуным пэрыоху фэхьу-рэ лгъэныкьохэр дэгъэжыгъэнхэм администрациехэм япащэхэм мини-стерствэм ренэу анагъэ тырагъадзэ.

КИАРЭ Фатим.

ШыхьафкIэ еджапIэр агъэцэкIэжыгъ

Адыгэкъалэ гурыт еджэпIиц дэт. Анахьыжыр Iэрышыхьр ашы зэхьум къагъэкощыгъэхэм якIалэхэр зыщеджэнху апэу къафызIуахыгъагъэу НапцIэкьо Бадур зипэщэ апэрэ гурыт еджапIэр ары. 2010-рэ илъэсым ащ ыныбжэ илъэс 40 хьугъэ. Мы лъэхъаным щеджэ-рэр нэбгырэ 370-рэ.

ИлъэсипшI пчъагъэхэм зэ нэмылэми капиталнэ гъэцэкIэжынкIэ рашIыла-гъэп. Ащ кыыхэкIэу зы лъэхъанэ гуIэн IофкIэ арагъэшIыгъэгъэ еджа-пIэр илъэсыкIэ еджэгъоу кьэсырэм фэгъэхьазыры-гъэным фэшI бэ ешIылгъ-гъэн фаеу хьугъэ.

— Къалэм иеджэпIэ анахьыжыгъу, сэри сикIэ-лэгъум сызщеджагъэр, — еIо Адыгэкъалэ имэрэу Хьатэгъу Налбий, — ка-питальнэу гъэцэкIэжы-гъэн зыфэгъэр бэшIа-гъэ. Ау джы а IофшIэныр-тэ тпшгъэ кыфагъ. Сыд икьиныгъэми, илъэсыкIэ еджэгъум ехьулгъу еджа-пIэр умышIэжынкIэу зэтэд-гъэпсыхьашт. Мылгъоу ащ пэIухъанэу Москва кыкIынкIэу шытыр кэгъу-жъо, кызыщысыштыри кьэшIэгъуай. Арышъ, ащ темыжэу еджапIэр кIэлэ-цIыкIухэр нэгъушIоху зэ-ррIэхьажыштырэм физэ-тедгъэпсыхьашт. Апэу класс-кабинетхэм яджэха-шгъохэр, еIланэ шхьаны-гъупчэхэр, пчъэхэр, ко-ридорхэм яджэхашгъохэр зэблэтхьуштых. Спonsor-хэр кьэдгъотыштых, псэол-гъэшI организациехэр кьыздедгъэлэштых, тэри тыщысыштэп, шыхьаф-хэр зэхэтэштых, зэрэг-фэлгъэIэу Iоф тшIэшт.

Ауштгъуи мэпсэх. Апэ-рэ шыхьафым отычхэр, уатэхэр, пхъэххэр, щипцэ-хэр, нэмыкIхэр аIыгъэу нэбгырэ 50-м ехьу кье-кIоллэгъагъ. Мэфэ Iоф-шIэгъум кыкIоцI класс-кабинетихымэ джэхашгъо-жыр аратхыгъ, плымэ джэхашгъуакIэхэр ара-дзагъ. — Ащ IофшIэныр шы-ухыгъэ хьугъэп, — кыт-фелуатэ еджапIэм иди-ректорэу гушIылгъу кыыз-фэдгъэхьугъэ НапцIэкьо Бадур. — Мэфитф хьу-гъэу цыфхэр шыхьафым кьекIуалэх. Хэтха ахэр? Къэлэ администрацием зэкIэ икьулыкьушIанIэ-хэм яIофышIэхэр, народ-нэ депутатхэр, ны-тыхэм ащышхэр, кIэлэгъаджэ-хэр, апшгъэрэ классхэм ащеджэхэрэр. Зым ышIэ-

рэм адрэр еплгъу шымы-тыным фэшI бригадэ-бригадэу Iоф ашIэ. Мэфэ реным уцуи тIысы ямыIэу мэлажэж, типшэрыхьа-кIомэ щеджэгъуашхэ ара-гъэшIы, пчыхьэ мэзахэ охьуфэ Iоф ашIэ. Класс-кабинетипшымэ, коридо-рым изыбгъу джэхашгъо-хэр арадзагъэх. IофшIэ-нэу шыIэм инахьыбэр агъэцэкIэгъах.

Корр.: Сыда джыри кьэнагъэр?

Н. Б.: Шхьаныгъу-пчъэхэр, пчъэхэр зэблэхьу-гъэнхэ фае. Неуш пчъэж-хэр кыыхахыгъу рагъэ-жэшт. Гъэмафэр екIы, илъэсыкIэ еджэгъур кьэ-благъэ шхьае, а пчъэ-шхьаныгъупчъэхэм апэ-Iухъашт сомэ миллио-нитфэу Москва кыкIы-нэу шытыр кэгъужъо. Ар кызыскIэ, тендерым икыыхэхын мазэрэ упы-лгыжышты.

— Хэтэ Iоф зышIэхэ-рэм анахь къахэбгъэщы-хэ пшIоигъор?

— ЗэкIэри зэфэдэх, зи зышIэ кьемыIуапхэ ахэ-тэп, шхьадаж IофшIэнуу зыфэгъэзагъэр егъэцэкIэ. Къалэм имэрэу Хьатэгъу Налбий тызфэныкьор зэ-кIэ кытфэзыгъотырэр, зэкIэмэ язэхэщакIор, язэ-гъэфакIор. Гъэсэныгъэм-кIэ тигъэорышIанIэ ипа-щэу ТхьалI Махьмудэ ре-нэу кытхэт, кыддэла-жъэ. Народнэ депутатхэм якъэлэ Совет итхьаматэу Отхьэ Рэщидэ кытхэмы-хьэу хьурэп.

Анахьэу хэзгъэунэфы-кIы сшIоигъор вологод-цэхэм арагъэшIыгъэ за-водэу тикIалэ дэтым ипа-щэу Андрей Соколовыр ары. Ар лгъэшэу IэпыIэ-гъушIу кытфэхьугъ. Пхъэмбгъу кубометр 40 кытфариггъэхьазыри, кытфариггъэжыгъ. Бэ джащ фэдэу зигугъу кьэ-пшIынэу шыIэр. Лгъэшэу сафэраз зэкIэми, «тхьа-шгъегъэпсэхушхэ» ясэIо. Ауштгъу тызэдэлжымэ, шгъэ хэлгъэп еджапIэр игъом хьазыр зэрэхьуштым.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Шьуналэ тешьудз!

«Псауныгъэм и Гупчэ» шьуре гъэблагъэ

Тигъэзетеджэхэр шыгъуазэхуу кытшIошIы «Псауныгъэм и Гупчэ» зыфиIорэ медицинэ учреждение Мыекъуапэ зэрэщылажырэм (ура-мэу Калинин тет унэу N 210-м ар чIэт). Ащ испециалистхэм макъэ кызырагъэлурэмкIэ, зыныбжэ илъэс 18-м нэсыгъэхэм къащегъэжыгъгъу фаехэм зэкIэми япсауныгъэ изытет ыпкIэ хэмылгъу мыщ шауплгъэIун алгъэжышт. Уз зэфэштхьафхэм якъэ-кIуанIэ хьун ылгъэкIыштырэм уапэ-уцужынымыкIэ мыщ врачхэм кон-сультациехэр кышыуагыштых.

Гупчэм уплгъэIунэу ышIыхэрэм ащышых цIыфым ышгъырэр, ион-тэгъугъэ, ыIэмычIэ зэрэзэчIилгъхъан ылгъэкIырэм (ащ кIуачIэу рыхьылIэн ылгъэкIырэр), лгъым кислородэу хэ-тыр зыфэдызыр, ар (лгъыр) зэрэдэ-кIуаерэм ибагъэ. Джащ фэдэу мыщ къахIохэрэм ашIэшт гум зыгорэ илажэмэ (компьютерымкIэ диагно-

стикэ ашIы), жьыкьэщэпIэ орган-хэм язытет, Iэхэм ыкIи лгъакьохэм арыкIорэ артериехэм дагъо горэ яIэмэ, лгъым шгъоушыгъоу хэлгъыр зы-фэдызыр ыкIи холестериныр зынэ-сырэр, нэмыкIхэри.

Нэбгырэ пэпчэ Гупчэм иврачхэм кыраIошт ипсауныгъэ зыпкэ иуцо-ным (е итыным) фэшI ышхын фаер,

физкультурэм зэрэпылгышт шы-кIэр, зэрэчыештымкIэ шапхъуу зы-фигъэуцужынкIэ, Iоф зэришIэн, зы-зэригъэпсэфын фэе шыкIэхэр.

Гупчэм укIоным, уипсауныгъэ изытет зэбгъэшIоным, врачхэм кон-сультацие кыуатыным апае паспор-тымэрэ страховой медицинэ полисым-рэ ищыкIагъэр.

Джэгур хьадагъэкIэ аухыгъ

БлэкIыгъэ шэмбэт мафэм гухэ-кIышхо Шгъуджэн районым кы-щыхьугъ. Нысащэм хэт автомаши-нэхэр поселкэу Заревмэрэ кьуты-рэу Дорошенкэмэр азыфагу шы-зэутэкIыхи, нэбгыриш хэкIодагъ, нэбгыри 4-м шгъобж хьылгъэхэр ате-щагъэхуу сымэдджышым нагъэсы-гъэх.

АР-м и ГИБДД и ГъэорышIанIэ ипресс-кьулыкьу кызырэгъытаIуа-

гъэмкIэ, илъэс 20 зыныбжэ кIалэу ВАЗ-21099-р зезыфэщтыгъэр ыпкIэ кыкIыштыгъэ автомобилэу БМВ-м еутэкIыгъ. Ащ ВАЗ-р имылызныкьо гъогум кытыриджэ, КАМАЗ-у къа-кIоштыгъэм еуагъ. Ощхышхоу кьеш-хыштыгъэм ыпкэ кыкIыкIэ, ауж итыгъэ «Лада-Приорэр» шIэхуу кьэ-уцушгъугъэп, зэутэкIыгъэхэм къа-хэлгъэдагъ. «Ладэр» зезыфэщтыгъэ-ри, ащ дисыгъэхэ пшгъэшгъэ ныб-

жыкIитIури аварием хэкIодагъэх.

Джыри зэ шгъугу кьэтэгъэкIы-жы псынIкIэ зекIоным хьадэгъур кызырэгъэкIырэр. КIэлэ ныбжы-кIэхэм сакыныгъэ кызыхагъэфэ-нэу, гузгъэогъум хэмыхъанхуу тя-лгъэу. Хьарыр чэфэу арэIэт, кьин-кIэ гум кьинэжынкIэу шгъумы-зекIу.

ГЭШЫНЭ Сусан.

МэкъэгъэIу

ШIэныгъэ лгъыхьурэмэ ягъогупэхэр зэкIолIэрэ кIэлэгъэджэ колледжэу Андырхъое Хьусенэ ышIэкIэ шытым кырегъэблагъэх я 9 — 11-рэ классхэр кьэ-зыухыгъэ еджакIохэр.

ШIэныгъэм зызблэхуу, ау зызымыхьожырэри, зыуасэ кьемыIыхьэрэри кIэлэгъаджэм иIофшIагъ, ишIушIагъ.

Апэрэ кIэлэгъаджэм римыгъэджэгъэ шIэныгъэ-лэжы, чыгулэжы, тхакIуи, усакуи шыIэп. Арышъ, адыгэмэ яакадемие цыкIу зыкыфэжыгъэгъэнэу ты-кышгъожэ.

Приемнэ комиссиер

ЗЭКЪОШНЫГЪЭМ ИГЪОГУХЭМКІЭ

Лъэпкъ шІэжъыр зэкІэми ашшъ

Тэ, адыгэхэм, тхьамыкІэгъуабзэу кытгэхулаагъэхэм титарихъ чыпІэшхо щаубыты. Блэкыгъэм нахъ куоу зыщыдгъэгъуазэ хъумэ, тыгу кегъгузы, нэпсыр кегъако. Хымэ хэгъэгухэм тызэ-рапхъоу, ипхыхъэ-итгъэу ташІэу, тисабыйхэм, тибзылыфгъэхэм, тижъыхэм гукІэгъу гори къафамышІэу, ащэхэми, ащэфыхэми хъоу лІэшІэгъухэр кьэтхыгъэх.

Урыс-Кавказ зэо мэшІуаеу илээсишъэрэ кІуагъэм кІэху фэхъугъ: тхэкужъ ичыгубэ ттырахыгъ, тицыфыбэ аукыгъ, псаоу кьэнагъэхэр хым зэпырыкІыжыгъэх, ашыщхэр Урысыем ипачыхъэ иунашъокІэ Пшызэ исэмэгубгъукІэ щыль орыжылы-лэ-темэныжылылэ чыпІэхэм ахагъэтысхъэгъагъэх. Урыс пачыхъэм гухэлъэу илагъэр нэфагъэ: хьакІэ-къуакІэхэм, хьакІэ-пІацІэхэм къапахырэ узхэм цыфхэр арагъэкІодылІэнхэр арыгъэ.

Шхьафитынчъэу адыгэ егъэ-зыгъэхэр зэкІужыгъэгъэхэ хэгъэгухэм ашыщ Тыркуери. Урысыемрэ Тыркуемрэ зэгъунэгъухэми, адыгъу исхэм зыпхыныгъэ адытимишІэу, тызэрэмышІэу илээсишІ пчъагъэхэр кьэтхыгъэх.

Уахътэр лыкІуагъэзэ, Іофхэри нэмыкІ хъугъэх. ЗэхъокІыныгъэм иилъэхэм яшІуагъэкІэ, тхэкъэгъу ис адыгэхэри хэхэс адыгэхэм аІукІэнхэмкІэ амалхэр щыІэ хъугъэх. Еж ІэкІыб хэгъэгухэм арыс адыгэхэри тхэгъэгъу кьэкІох, шеджэх, Іоф щашІэ, зыцагъэпсэфы.

Тыркуер — Пэнэхэс

Тыркуем ис адыгэ къуаджэхэм адэхэмрэ Пэнэхэс къоджэдэхэмрэ зэныбджэгъуныгъэ-зэкъошныгъэ здырІа, анэхъу зэкІэлъыкІохэу, зэрэлъытэхэу щытхэр еджакІохэр арых.

ИлээситфыкІэ узкІэІэбжъмэ, Тыркуем кырашчыгъэ кІэлэцЫкІу купышхо Пэнэхэс кырагъэ-блэгъэгъагъ. Зэрифэшъуашъу ахэм пэнэхэсхэр апэгъокІыгагъэх, нэужым къуаджэм икІыгъэ кІэлэцЫкІухэр Тыркуем щылагъэх. Джащ тетэу кытгІэхуэхэ-

рэ адыгэ ныбжыкІэхэу зэгъунэгъу хэгъэгуйтІумэ арысхэр зэлъэкІох, зэрэшІэх, ныбджэгъу зэфэхъух.

ТапэкІэ нахъ игъэкІотыгъэу зэкъош ІофтхъэбзакІэхэр зэхэ-щагъэхэ хъумэ, цыкІу-цЫкІоу адыгъу хэгъэгумэ арысхэр нахъышІоу зэрэшІэщтых, ахэр Іоф-шІэнхэмкІэ гъэлъэшыгъэнхэ фае. КъаІорэмэ тиреспубликэ ицЫфхэр, ичыпІэхэр агу рехых, кьэкІожы зышІоигъохэри мымакІэу къахэкІых. БэмышІэу тхьамэфишъэ щыІэнхэу Тыркуем кырашчыи кІэлэцЫкІу ыкІи ныбжыкІэ щэкІ тиреспубликэ кьэкІогагъэх. Къалэу Инегель щызэхэщэгъэ Адыгэ Хасэм итхьаматэу Мышъэ Осмэн ахэм ягъусагъ. Тхьаматэм игуадзэр Хьарыхъу Исмахыл. Купым ипачэхэм ашыщых Цопсынэ Фархат, Тыгъужъ Дижан, Къэбжъ Эмрэ. ХьакІэхэр занкІэу Пэнэхэс кырашчІагъэх. Тыркуем кыкІыгъэ адыгэхэр кьегъэблэгъэгъэнхэм кІэщакІо фэхъугъэр ыкІи апыкІодэщтыр зыпшъэ дэ-кыгъэр муниципальнэ гъэпсыкІэ зІІэ «ТэхъутэмыкЪое районым» илэшхъэтэгъу ПшыдатэкЪо Ризо.

Пэнэхэс гурыт еджапІэу N 7-м хьакІэхэр апзу зырагъэблагъэхэм, район Іэшхъэтетыр къаІукагъ, шІуфэс къарихыгъ.

— Мыщ фэдэ зІукІэгъухэм шІогъэ гъэнэфагъэ къатышът, — ыІуагъ Р. ПшыдатэкЪом. — Тигуапэу тичыгу шъукъетэгъэблагъэ. ХьакІэу шъукъэкІуагъэу тлыгъэрэп, шъукъыздэкІуагъэр шъуичыгу — хэкужыр ары. Мыщ фэдэ зІукІэгъухэр нахыбэрэ зэхэщэгъэнхэм бгъуйтІумкІи тыпылышът. Шъуилъэпкъ шъурыгушху: адыгэхэр тидэ шы-Іэхэми, нэмыкІ цыф лъэпкхэм агурэІох, ахэзагъэх, лытэныгъэ къафашІы, ячыхъэшІэгъух.

Нэужым шІухьафтыгъэр нэгъырэ пэпчъ Ризо афишІыгъэх: адыгэхэм Кавказ заом тхьамыкІагъоу къафихыгъэр зытет дискхэр аритыгъэх.

Адыгабзэр еджапІэм щакІугъ

ХьакІэхэр, нэгъырэ заулам фэшхьафру, кыздикІыхэрэу къуа-

джэу Хьаджыкъар (Хаджыкара). Ар инэп, унэгъо 80 дэс, цыфэу щыпсэурэр 400 фэдиз, мэщыт дэт, ау еджапІэ яІэп. НэмыкІ чыпІэ автобускІэ ащэх, классхэм нэгъырэ 25 — 30 фэдиз арыс. Тыркубзэр, инджылызыбзэр, нэмыщыбзэр арагъэкІу, адыгабзи урысыбзи яІэп. Апэрэу хэкужым къаІохэрэу ахэтыгъэх. Анахыбэу кьэкІуагъэмэ лъэ-

къуацІэу яІагъэхэр: Цопсын, Чылы, Хъунэ, Нэгъу, Чэмышъо, Сэхъут, Цушхъэ, Хьарыхъу, АкІэжъ.

Мыекъуапэ, Краснодар, Хы шІуцІэ Іушъом, Лагъо-Накъэ ашылагъэх, зыкъарагъэплъы-хьагъ. Мыекъуапэ зышІэхэм театрэр, музеир, мэщытыр, нэмыкІхэр къарагъэлъэгъугъэх.

Къэбжъ Эмрэ адыгабзэр дэгъоу ешІэ, гушыІэгъу сызыфэхум, мары кыІотагъэр:

— Тичылэ мэзым хэс, сятэ мэзым щэлажъэ, сянэ Іоф ышІэрэп, бысымгуаш. Унэгъо хатэ тиІ, ащ натрыф, помидор, картоф, дэ-

жыы ыкІи нэмыкІхэр кытгы-тэгъэкІых. ЗэкІэ тфекъу, кытгы-лыжырэр зымыІэмэ ятэты. Тыркухэр кытгыхъэхэу щыт. Тичылэ дахэ, псыхъор блэчъы. Адыгеим ичыпІэ дахэхэр тагъэлъэгъугъэх, адыгэмэ якультурэ, яшэн-хабзэхэм, дахэу зэрэгъушыІэхэрэу тащагъэгъозагъ.

Тхьамэфишым кыкІоцІ Пэнэхэс еджапІэм адыгабзэр шара-

зэрапэгъокІыхэрэр, кызэрэра-гъэблагъэхэрэу тигуапэ. Пэнэхэс щыцэу Чэмышъо Хьазрэт ыІуагъэу кытгІынэсыгъэр мыщ фэд:

— Къоджэдэхэм ягуапэу, зэрифэшъуашъу хьакІэхэр яунэхэм арагъэблагъэх, дэгъоу ахьакІэх, дахэу адзекІох. Унагъо-хэм арыдгъэтысхъанхэ зэхъум, Іаджи кыдэтлытагъ: пшъэшъэ-жыы зэрыс унагъом — илэгъу пшъэшъэжыы, кІалэ зэрысым — илэгъу кІалэ — джащ тетэу зэфэдгъэзагъэх. А шыкІэм шІуа-гъэ кытыгъ: зэлэгъухэр зэщыу-кІытхэрэп, нахъ зэлъэлэсых, зэрэшІэх, зэгурэІох.

ХьакІэу кьэкІогагъэхэр къоджэдэхэм лъэшэу зэрафэразэ-хэр мызэу-мытІоу къаІуагъ. ЗэкІэмэ агу кыгушыыкІыгъ Тыгъужъ Дижан. Пшъэшъэжыы тхьоплэ зэкІуж, нэутх, гушыІэ-ным фэхъулай. Дижан Іэскишъ-хьир дэт университетым исту-дентк, яплІэнэрэ курсыр кыу-хыгъ, зы илээс еджэнэу кыфэ-нагъэр. Социолог хъушъ. Тырку-бзэр, адыгабзэр, инджылызыбзэр ешІэх, нэмыщыбзэри зэрегъашІэ. А университет дэдэм экономи-кэмкІэ ифакультет шеджэ.

— Лъэшэу сыгу рихыгъэхэр шъуицЫфхэр ары, — еІо Ди-жан, — цыфышІух, анэгъу ихыгъ, чэфых. Ахэр кызэрэртпэгъокІы-гъэхэр егъашІэм тчыгъупшэ-нэп. Ащ фэд, Адыгеим ичыІопси дахэ, баеуи щыт. Къушыхъэр, псыхъохэр, мээхэр нэм фэплъы-хэрэп, кІэкІэу къэпІон хъумэ, Адыгеир джэнэт зэкІужым фэд. Сэ сшхъэкІэ тхэкужъ сыкъэ-кІожы сшІоигъо сыхъугъ. ЗэкІэми тафэраз, боу дахэу кыт-пэгъокІыгъэх, боу тагъэшІуагъ, талытагъ.

Унагъоу тызыхэсыгъэхэм альэ-къуацІэхэр гъэзетым кыжъу-гъахъэхэ тшІоигъу, арэшІ зэкІэ-ми ахэм яцЫфышІугъэ. Дижан игъусэхэм ялэІу сэгъэцакІэ: Хьаратэ, Нащ, Чэмышъо, Хьа-гъур, ШъэошІу, Сэхъут, Уджы-хъу, Шхъэлахъо, Шыцуяхъ, ДжастІэ, Бастэ, Ацумыжъ.

Тыркуем кыкІыгъэ хьакІэхэм адедгъаштэу тэри пэнэхэсхэм тафэразэу «Шъопэу!» ятІо.

Гъубдж мафэм, бэдзэогум и 12-м, хьакІэхэр гъогу те-хьа-жыгъэх, «Шъугъоумаф!» аІозэ пэнэхэсхэм ахэр агъэкІотэжы-гъэх.

ХЪУШТ Щэбан.

ХьакІэр якІас

Пэнэхэсхэм хьакІэр якІасэу, дахэу, адыгэгъэшхо адалэжызэ

Мы тхыгъэм зигугъу кышчытшышт Иофыгъохэм татегушылэным лъапсэ фэхьугъэр адыгэ къэхалъэу 1990-рэ ильэсым кышцегъэжыагъэу Мыекъуапэ илэ хьугъэмрэ (официальнэ тхылъхэм зэрарытымклэ, я 3-рэ къэхалъэр) къэлэ клоцым дэт къэхалъэмрэ (N 1-р) якъэрэгъулхэм мээ пчыагъэ хьугъэу лэжыапклэ зэрарамытырэм фэгъэхьыгъэу ахэм Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и депутат, МУ-у «Благоустройство» зыфиорэм, Иофшлэнымклэ Къэралыгъо инспекциеи зафагъэзэн фаеу зэрэхьугъэр ары.

Иофым рыкIуагъэр, арэушгъэу цыфхэм яфитыныгъэхэр укъуагъэ хьуныр кызыыхэкIыгъэр тэри зэхэтфыным, кызыгурыдгъэлоным фэшI зафэдгъэзагъ, гушылэгъу тафэхьугъэж къэрэгъулхэу адыгэ къэхалъэм илэхэм ащышхэм, гъэцкIэкIо хэбзэ органхэм ялофышIэхэм. Джащ фэдэу Адыгэ Хасэм итхьаматэу Хьэпэе Арамбий кьедгъэлуагъ адыгэ къэхалъэм епхыгъэу гумэкIыгъоу къэуцхэрэм ядгъэзыхьынкIэ амалэу шылэхэм еплъыкIэу афырилэр.

Пстэуми апэу тыкIуагъ адыгэ къэхалъэм. Ащ тыщытукIагъ мыщ ильэс зэкIэлъыкIохэм къэрэгъулэу Iут ХьакIэмьз Бэрэкъэт. Шьыпкъэр плочтмэ, мээ пчыагъэм лэжыапклэ зэрарамытырэм ИофышIэхэм ащыш ащ дэдгъотэным тыщыгугышхоштыгъэп, ау тинасып кыхыгъэ цыфгумызагъэу, илофшлэпIэ гумизымынэшугъэ, мафэ къэс, зэресагъэм тетэу, ащ клорэ лIэу ныбжь хэкIотагъэ зилэм тытефэныр. ТызыфэхIуагъэр зетэIом, Бэрэкъэт мэкъэ шьэбэ рэхьаткIэ кыригъэжыагъ:

— Мы ильэсым игъэтхапэ и 1-м нэбгыриллэу мыщ Iут къэрэгъулхэм зээгъыныгъэ кыдидишIыгъ «Русич» зыцIэ организациеи, тиштагъ ИофышIэу. А мазэм ыкIэхэм адэжъ сомэ мин тIурытIу кытатыгъ, мэлылфэгъум — мин зырыз. Ащ ыуж зыпары тлэгъужыгъэп. Тэри къулыкъу зэфэхъафхэм тазыфэтхэм ыуж Иофым изэхэфын фежыагъэх ыкIи Иофшлэнымклэ Къэралыгъо инспекциеи кытитIуагъ бэдзэогъум и 1-м кышцегъэжыагъэу ИофышIэ тыкыдэмьыкIыну. Ау сэ сыкъэмьыкIоньр сыгу кысфидэрэп, мыжбосын дэгъу дэдэу, дэхэ дэдэу къэхэм атэтхэм бээджашIэхэм зыгорэ арашIэным сытешыныхъ. ЕтIани зыхьадэ зыгъэтIылыжьынуу шыгъэхэм ящыкIэгъэ Iэмэ-псымэхэри ятыгъэнхэ, Iэпылэгъу афэхьугъэн фае. Сыгу кысфидэрэп зэкIэ чIэсыдзыпэныр.

«Русичыр» зилIэжыгъор, ар зыдэщыгъэр, а фирмэм мы къэхалъытIум якъэрэгъулхэм зээгъыныгъэ адишIынуу зэрэхьугъэм афэгъэхьыгъэу кьедгъэIотагъ МУ «Благоустройство» зыфиорэм ипашэ игуадзэу **С.В. Еременкэм**.

— Мы зигугъу къэшъушырэ къэхалъытIум якъэрэгъулхэм ялофшлэ зэхэщэгъэным фэгъэхьыгъэу, хабзэу шылэ хьугъэм тетэу, зэнэкъокъу зэрэхэщэгъэу макъэ зытэгъэлум, ащ (зэнэкъокъум — **Ж.А.**) шапхъэу пылхэмкIэ теклоныгъэ кыдидыхыгъ Ростов-на-Дону шылэ ООО-у «ЧОО «Русич» зыцIэм, — кьелуатэ тигушылэгъу. — Ащ тэ зээгъыныгъэ дэтшыгъ мы къэхалъэхэр къэгъэгъунэгъэнхэм епхыгъэ Ио-

фыгъохэр ыгъэцэкIэнхэу, тэ игъом ахьшэ афэттIупшынуу. Ащ пэлухьэрэ ахьшэр къэлэ бюджетым кытфыхагъэкIы. Ау мэкъуогъум кышцегъэжыагъэу а фирмэм «зигъэкIодыгъ», телефонкIи, писъмэхэмкIи талыиIэсын тлэкIырэп. Ау къэрэгъулхэм жьоныгъуакIэм Иоф зрашIагъэм фэшI а мазэм тефэрэ ахьшэр тэ фирмэм фэттIупшыгъ.

Къэхалъэм икъэрэгъулхэр тэдэжъ кызэкIохэм, «Русичым» етIани тыфитеу, тыфатхэу тыублагъэ, писъмэкIэ шьидгъэгъэзагъэх Прокуратурэм зыфэдгъэзэн фаеу зэрэхьурэм, ау джэ-

зэ сызыхьугъэр мэзитIукIэ узэ-кIэлэбэжмэ, Урысые Федерациеи и Правительствэ ипашэу В.В. Путиным иобщественнэ приемнэ цыфхэм сызашытукIэгъэ мафэр ары. Сызэрэдепутатым кыхэкIэу, зыкысфагъэзагъ адыгэ къэхалъэм къэрэгъулэу Iутхэм мээ пчыагъэ хьугъэу лэжыапклэ къазэрарамытырэм фэгъэхьыгъэу. Ащ кыхэкIэу цыфхэр а ИофшлэпIэм IукIыжьхэу аублагъ. Ащ ыуж сэ Иофым изэхэфын сыфежыагъ ыкIи Мыекъопэ къэлэ администрациеи ипашэу М.Н. Черниченкэм писъмэ фэгъэхьыгъэрэушгъэу хьуныр кызыыхэкIы-

Иоф зыдэшIэгъэн фэе лъэныкъуабэ къэлъэгъуагъ

уап гори кытIукIэжыгъэп непэ кызнэсыгъэм. Джы ащ зээгъыныгъэу дытилагъэм кIуачIэ имыIэжы хьуным пае унашгъо ышIын фае судым. Ащ фэдэ унашгъо шымылэу нэмыкI организацие горэм зээгъыныгъэ дэтшыл тлэкIыштыгъоп. Ары зыуж джы титыр. Ау цыфэу ащ фэдиз уахътэм ыпкIэ хэмылэу Иоф зышIагъэхэм тиамал кызырэхьэу тэдэлэшт, хэти кыгъэгъагъэр Iу-кIэжын фае.

ИкIыгъэ ильэсым мы Иофыгъохэм нэмыкI фирм афэгъэзгъагъэр, гумэкIыгъуи шыагъэп, ау джы зэнэкъокъум хэлажыи теклоныгъэ кыдэзыхыгъэ «Русичым» ипшгъылыхэр ыгъэцэкIэхэрэп. Тэ къэлэ администрациеи игъоу фэтлэгъугъэ къэхалъэхэм якъэрэгъулхэр тиИофышIэхэу кытитыхынуу, лэжыапклэ ахэм тэ ятгызэ тшынуу.

Мыщ дэжыым уемыгупшысэн плъэкIырэп «зы мэфэ фирм» зыфаIохэу бэрэ зигугъу къашыхэрэм мы «Русичыри» ащышын ылъэкIыным. НэмыкIэу сыдэушгъэу ар кыбгырылошта?

ЫлпшэкIэ кызырэгъушгъуагъэу, гумэкIыгъоу цыфхэр зыхэфагъэхэм фэгъэхьыгъэу гушылэгъу тшыгъэу къэрэгъулхэм зызыфагъэзэгъэ **КIэрэщэ Анзаури** — Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм гъэсэныгъэмкIэ, наукэмкIэ, СМИ-мкIэ ыкIи ныбжьыкIэ ИофыгъохэмкIэ и Комитет итхьаматэ. Мары ащ кылолэрэ:

— Мы Иофыгъом сэ шыгъуа-

рэмкIэ джэуап кытыжыным фэшI. Мары ащ иджэуап кытышIорэр: «МУ-у «Благоустройство» зыфиорэм муниципальнэ зээгъыныгъэхэр дишIыгъэх ООО-у «ЧОО «Русич» зыцIэ организациеи Мыекъуапэ икъэхалъэхэу N 3-м (адыгэ къэхалъэм — **Ж.А.**) ыкIи N 1-м якъэгъэгъунэн фэгъэхьыгъэу. ООО-у «Русичым» Иофшлэнуу ыгъэцэкIагъэхэмкIэ счегъу ыкIи актэу кыгъэгъэхьыгъэхэм атефэрэ ахьшэр игъом ащ фитIупшыгъ МУ-у «Благоустройство» зыфиорэм».

Къэхалъэм икъэрэгъулхэм лэжыапклэр къазэрарамытырэм фэгъэхьыгъэу макъэ згъэлугъэ Адыгэ Республикэм ИофшлэнымкIэ и Къэралыгъо инспекциеи. Сиписъмэ ахэм агъэхьыгъ ИофшлэнымкIэ Къэралыгъо инспекциеу Ростов-на-Дону шылэ, лэжыапклэ зэрарамытыгъэ цыфхэм альэкъуацIэхэри итхэу, ахэм Иоф-

шIэнымкIэ фитыныгъэу яIэхэр укъуагъэхэ зэрэхьугъэм епхыгъэу. Ростов зылагъэхьыгъэр, къэхалъэхэм якъэгъэгъунэн епхыгъэ Иофшлэнуу зыгъэцэкIэшттымкIэ зэнэкъокъу зызэхашэм, непэ хабзэу шылэ тетэу, теклоныгъэ («тендер» зыфатIорэр) кыдэзыхыгъэ организациеи, зээгъыныгъэ зыдашыгъэр ООО-у «ЧОО «Русич» зыцIэр, а къалэм шы-лэш ары. Мы писъмэм иджэуап джыри кысIукIэжыгъэгъоп.

Сэ сшъхьэкIэ сигупшысэхэр мыщ кыхэзгъэхьожьыкIэ сшIоигъу. Непэ Иофыгъуабэмэ ягугъу тэшIы, итхьухьэрэри макIэп, ау пстэуми апэ идгъэшгын фаер бэрэ тIэкIэкIы. ЗыфасIорэр тигупсэхэу, тIахьылхэу дунаим ехыжыгъэхэр зыщыдгъэгъушхэ зэрэмыхьуштыр, шъхьэкIафэ ахэм афэтшыл, шIэжэ тиIэн зэрэфаер ары. Иофыгъо кызырэкIоп непэ зигугъу тшырэр — тикъэхалъэхэм ялыгъын, шэпхэ-шIухэм атетэу ахэр шытынхэм дэлэжьэгъэныр. Сэ Къэралыгъо Советым — Хасэм сыридепутатэу, цыфхэм цыхьэ кысфашIи ащ сызэрэхагъэхьагъэм кыхэкIэу, слъэкI кызырэхьэу Иоф дэ-шIэшт республикэм ит къэхалъэхэм язытет зэхьокIыныгъэ фэшIыгъэным, ахэм ащылэжьэрэ ИофышIэхэм законом тетэу адэ-псэугъэным.

Анзаур иаужырэ гушылухыгъэ «къэхалъэхэм язытет» ылоу

кызырэхигъэфагъэм лъапсэу илэми мы тхыгъэм тыкышчышчыу-цущт, сыда Iломэ улъэпкъымэ, а гумэкIыгъор къэуцуныр, арэушгъэу ащ утегушIэным унэсыныр емыкIушхоу, шъхьаIоу шыт. Ары анахьэу пстэуми анаIэ зытыраригъэдзэнэу фаер Адыгэ Хасэм итхьаматэу **Хьэпэ Арамбий**.

— Къэхалъэхэм япхыгъэ Иофыгъохэм, ахэм ялыгъын хэбзэ еклолэкIэ илэным ильэсым кьехьугъэ ыуж тызитыр, — еIо общественнэ организациеу «Адыгэ Хасэм» итхьаматэ. — Къэлэ администрациеи сомэ мин 300 кытитIупшыгъагъ адыгэ къэхалъэу Мыекъуапэ илэмыкIэгъэ Иоф-тхьабзэхэр шыгъэцэкIэгъэнхэм пае. Зыгорэхэр ащ шашIагъэх, унэ гори шагъэуцугъ, ау а зэ-пстэур джы чIадзыжьыгъ, къэхалъэм теплэ дэй илэр. ЗэхьокIыныгъэ горэхэр ашIыхи кьэрэгъулхэр аштагъэх, ау ахэм гъэ-тхэпэ мазэм аванс тIэкIу ара-тыгъ, ащ ыуж ахьшэ кьалыкIэ-жыгъэп. Хэт ыпкIэ хэмылэу Иоф ышIэн?

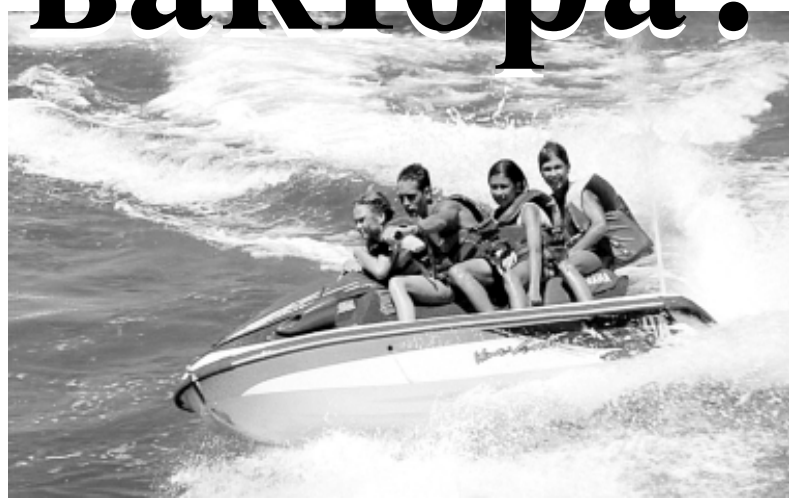
Уадыгэмэ, шъхьаIоу шыт уигупсэ ибэн ешъуакIохэм ябгъэтыныр. Джы непэ адыгэ къэхалъэм ешъуакIохэр дэт хьугъэ, ахэм ежъхэм афэдэхэр къалъэкIох, емыкIоу фэлэгъэ бзылфылгъэхэри шыгъэлэгъух. Адыгэ къэхалъэм арэушгъэу ушызекIонэу шытэп, шапхьэ горэхэр ищыкIагъэх.

Хэбзэ ИофышIэхэм къатенэрэр кызырэгъорэм фэдэу тэ, тигупсэхэр, тIахьылхэр ащ шызыгъэтIылыжьыкыхэрэм, гугъеми-ллыныгъэу, шъхьэмылгытэжыкыныгъэу кытхафэрэми игугъу тэ-жъугъэшIы. Тиадыгэ къэхалъэ узыдахьэкIэ, зикъэ зэхэкIыхьа-гъэу, уцыжыым къэнэтIэхэхэр кыхэмышыжьхэу, бэшIагъэу цыф ахэм зэрарамыкIолагъэр на-фэ кыпфэзышIэу макIэп дэ-плэгъоштыр. Ар адыгэм ынапэп, хэти кыфалъэгъункIи емыкIу.

Демыгъэштэни плъэкIынэп Арамбий. Ар тэркIи нэрылэгъу

Зыгъэпсэфыгъо уахътэр тыдэ щагъаклора?

хьугъэ адыгэ къэхалъэм тызэклом. Мы нэклубгъом шыштылэгъурэ сурэтхэр зэкӀа а къэхалъэр ары къызыщытетхыгъэхэр. Шыпкьэр пӀощтмэ, ащ удахъу сэмэгубгъоу мыжъосын лъэгъэшхохэр зыдэщытымкӀэ узыплъэрэм, гур кӀуачӀэ горэм къефызы, ар нахъ лъэшэу къытеоу, гумэкӀэу къыпщэхъу. Узыдэтыр зэрэкъэхалъэм наеп, къэхэм ащыщыбэхэр ӀыгъэкӀхэу, зэхэкӀыхагъэхэу, мыжъосынхэр уцыжъым къыхэмшыжъынхэм нэсыгъэхэу зэрэплъэгъурэр ары гур зыгъэщыкӀурэр. Лъэшэу гухэкӀ, ау тигупсэ, тӀахыыл дунанм зехыжкӀэ, нахыбэрэм зым зыр энэ-къокъузэ, «фэтшӀэжышъу-щтыр ары» тӀозз, зыпары къызытетемыгъанэу тшӀошӀызэ, къыттефэрэр тэшӀэшъ, етӀанэ тӀэкӀу-тӀэкӀузэ тэрэхъатыжкы. Ары шыӀэныгъэр зэрэгъэпсегъэр, уахътэр «къыӀагъэ», ау ащ дакӀоу уигупсэ икъэ ултыплъэн зэрэфаери ташыщыбэхэм аӀэкӀэгъушыкӀыжкы.

Ары, адыгэ къэхалъэм уезыщӀлӀэрэ транспорт зэрэщымыӀэми Ӏофыр къегъэхылыгъэ. Ау, Бэрэкъэт къызериӀоу, нэжӀ-Ӏужъ гумыпсэфхэм бэщым нэмыкӀ ӀэпыӀэгъу ямыӀэу а лъэгаплӀэу къэхалъэр зыдэщыӀэм дэ-кӀуаех, сыд якинми. Зигупсэхэр зыщымыгъушпэхэрэри, ахэр зыгъэпсэпӀэхэрэри мы чыплӀэм нафэ къыщыпфэхъу. Ау ахэм къагот мыжъосынышхохэу, шьолъэгъу ахэр зэрэпӀагэхэр, уцыжъым къахэмшыжъэхэрэм атетхэгъэ лъэкъуацӀэхэм узяджӀкӀэ, тшӀэхэрэри къахэфэх, угуи афэгъу.

Адыгэ къэхалъэм лъыплъэрэ **Таусэ Мыхьамоди** кӀэрэгъулэу гушыӀэгъу тшӀыгъэми агу къеоу къаӀуагъэхэм ащыщ икӀыгъэ илӀэсым ишӀэкӀогъу мазэ къыщыублагъэу мыщ псы зэрэщымыӀэр, кранэу дагъэу-цуагъэм Ӏоф зэримышӀлӀэр. Мыхьамодэ къызэриӀорэмкӀэ, ащ ищыкӀэгъэ тхылыхэр тыди ыгъэхыгъэх, ау «Водоканалым» къекӀыхэшъ, ащ еплъы-хэшъ, «трубэхэр зэблэхугъэн-хэ фае» аӀошъ, джащ зэкӀэри щэрэхъатыжкы. ЗэрэхурэмкӀэ, хьадэм игъэтӀылын пылыгъэ цыфхэм аӀэ псы пагъэчыжъын амали агъотырӀп.

КӀымэфэ лъэхъанми къэхалъэм икӀэрэгъулхэр кын хэтхы.

— 1990-рэ илӀэсым мы унэу шьулъэгъурэр мыщ къызыщашӀым, — еӀо Бэрэкъэт, — котел гори къычӀагъэуцагъ, ау ащ Ӏоф ышӀлӀэр. КӀымафэр къызысырэм Ӏоф тыхэт, токым пыдгъэнэрэ обогревателымкӀэ тыхэкӀыжкы.

Ӏофыгъуаб непэ титхыгъэ къыщыӀэтыгъэ хьугъэр. Хэбзэ ӀофышӀэхэм зышӀуахын фаем къыщегъэжъагъэу лъэпкыр зэрэпсаоу зыгъэгумэкӀын, зигупсэ зыгъэтӀылыжъыгъэ ппчъ зэгупшысэн фаем нэсыжъэу. ЛӀэжапкӀэ къызэрамытырэ кӀэрэгъулхэми яӀоф хабзэу шыӀэм тетэу зехафыным игугъаплӀэ къаты гушыӀэгъу тшӀыгъэхэм, ау тикъэхалъэхэм яукъэбзынкӀи зыгорэм тыщыгугъынэу шыта? Къуаджэхэм а лъэныкъомкӀэ яӀоф нахъ псынӀкӀэнкӀи мэхъу, нахыбэрэ зэхэхэх, зэрэпӀэгъух, зэщукӀытэжкы. Ау зыгорэм уигъэукуӀытэжъынм унэсыфэ уигупсэ икъэ удэмы-хъаныр, ош нэмыкӀ ащ лъыплъэн зэрэщымыӀэр ошӀэмэ, емыкӀу, псэкӀод ыкӀи.

ЖАКӀЭМЫКЪО Аминэт.
Сурэтхэр ӀэшыӀнэ Аслъан тырихыгъэх.

ИлӀэсым цыфхэм нахыбэу зызшагъэпсэфырэр гъэмэфэ уахътэр ары. Мары ащ иятӀонэрэ мазэ макӀо. Студентхэм каникулхэр рагъэжъагъэх, ӀофшӀаплӀэхэм аӀутхэм ащыщыбэхэри отпускым кӀуагъэх. Тыдэ щагъаклора цыфхэм зыгъэпсэфыгъо уахътэ? Мы упчӀэм иджэуап зэдгъашӀэмэ тшӀоигъоу аныбжыкӀи амалэу яӀэмкӀи зетекӀыхэу нэбгырэ зауӀэм гушыӀэгъу тафэхугъ. Джэуапхэр зэфэшъхъафыгъэх, зым хы ӀушӀор къыхехы, нэмыкӀхэм Адыгеим ипсыхъо ӀушӀохэмрэ ичӀыплӀэ дахэхэмрэ защагъэпсэфы. ШхаплӀэхэм, джэгупӀэ-гъэпсэфыплӀэ гупчэхэм гъэмафэрэ ачӀахэрэр макӀэ. Ау мыщ дэжъым къыщы-хэдгъэщымэ тшӀоигъор Адыгеим гъэпсэфыплӀэ тэрэ имыӀэу зыӀо-гъабэмэ тызэраӀулагъэр ары. Къушъхъэхэм алъэныкъокӀэ шы-Ӏэ турбазэхэм, псыхъо ӀушӀохэм ащашӀыгъэхэм ягугъу къэтшӀыгъ, ау къыддаштагъэп.

Гъыщ Мурат, илӀэс 38-рэ ыныбжъ, предприниматель:

— *Непэ Чыгум ыуасэ лъагъу дэклӀагъэти, мылӀку зӀлэм ащ хилъхагъ нахъ, цыфхэм зызэрагъэпсэфы-щтым зыпары егупшыса-гъэп. Псыхъо ӀушӀохэр зэ-лзызыубытыгъэхэм ягъуна-пкӀэхэр къагъэнафэхь, къы-зэрашӀыхъагъэхэм нэмыкӀэу цыфхэм ящыкӀагъэ зӀ къы-далъытагъэп. Турбазэу зигу-гъу къышъушӀыгъэхэри лъэ-хъаным чыжъэу къыценэх, ау ыпкӀэ пӀахыныр дэгъоу зэрагъэшӀагъ.*

Отпуск шыӀэхэм янахыбэм хы ӀушӀор нахъ тэрэзэу аӀуагъ, ау ащ шъхъадж намал тетэу гъэпсэфыплӀэ чыплӀэр къыщыхе-хы. ЛъэкӀи зӀлэм лъэхъаным ди-шъу, псэукӀэ амал псэури къы-далъытэзэ зэтырагъэпсыхъэгъэ коттеджым зыщегъэпсэфы. Ащ фэдэ зыфэмыукӀочӀыштым бэ-джэндэу атырэ унэхэм ащыщ нахъ пыутыр къыхехы. Гъэпсэ-фыплӀэ «лъаплӀэхэр» къыхэзыхы-хэрэр бэу пӀон плъэкӀыщтӀп.

Арэу щытми, ӀэкӀыб кӀэралхэм зыгъэпсэфыгъо ащызыгъакӀохэрэми таримыхылагъэу щытӀп. Ащ фэдэу мыгъэ ӀэкӀыбым кӀо-нэу игъо ифэгъэ нэбгырэ зытӀоу тыздэгъушылагъэхэм ацӀэхэр кье-тӀонэу фэягъэхэп, ау яеплӀыкӀэ-хэм ташагъэгъозагъ.

Б. Тэмар, судым щэ-лажъэ:

— *Сигъэпсэфыгъо уахътэ Италием къыщызгъэкӀуагъ. Адыгеир хэгъэкӀыри, тикъэралыгъо ебгъэпшӀэщтӀп. Цыфхэм ящыкӀэгъэ псэу-ри къыщыдалъытэзэ яхъа-кӀэщхэри, шхаплӀэхэри, нэ-мыкӀхэри ахэм агъэпсыгъэх, туристхэр нахыбэу къызэ-рекӀолӀэщтым пылӀых. Чы-плӀэ дахэу кӀэплӀэгъухэрэм язакъоми, укъэкӀоужьынэу уфэмые охъу. Путевкэр пыу-*

дэщыӀэм зызыгъэзэгъырэр ма-кӀэп.

НыбжыкӀэу гушыӀэгъу тызы-фэхъугъэхэм янахыбэр псыӀу-шъохэм аӀусых, хым шылагъэх. Шыпкьэ, ахэм гъэпсэфыплӀэ ти-мыӀэу зыӀуагъэу, къэтхъаусыха-гъэу къахэкӀыгъэр макӀэ.

ХьокӀо Азмэт, Мыекъуапэ щӀэпсэу, студент:

— *Адыгеим нахъ дахэ щымыӀэ фэдэу сэ шъхъэкӀэ къысцэхъу, мыщ сикӀэу зы-парэми зызгъэпсэфынэу сы-кӀорӀп. Синыбджэгъухэми къыздэзыгъаштэу ахэтыр бэ. КӀымэфэ уахътэр тикъушъхъэхэм ащытэгъакӀо, мазэм зэ тадэмыкӀуаеу къы-хэкӀырэп. Гъэмафэ зыхъукӀэ, псы ӀушӀом тыкӀыӀуӀырэп пӀоми хъушӀт. Ахэм псэу адэ-тыр хым ебгъэпшӀэнэу щы-тӀп, чыӀэтагъэх, къаргъох, чъэрх.*

Псэуми яеплӀыкӀи яамали зэ-фэдӀп, арышъ, зызшагъэпсэфы-рэри зы чыплӀӀп. Адыгеир лъэ-хъаным дишӀтэр гъэпсэфыплӀэ зэ-тегъэпсыхъагъэхэм ащӀэкӀэми, ичӀыплӀэ дахэхэм яуахътэ ашагъэ-кӀонэу къыхэзыхыхэрэри шы-Ӏэх. Угу къызэринэжъыштым пае нэмыӀэми, ӀэкӀыб кӀэралхэр къэпкӀухъанхэ фаеу зылыгъэхэрэми тарихылагъ. Арэу щыт-ми, цыфым ипсэупӀэ зэблхъу-мэ, зыгъэпсэфыгъэ фэдэу къы-цэхъушъ, илӀэсым зэ нэмыӀэми уахътэ къыхыгъэкӀынышъ, ичӀы-плӀэ зэблхъун фае.

ХЪУТ Нэфсэт.

Наградэ лъаплэхэр илэх

Хэгъэгу зеошхом фэдэ дунаим кышыхуэгъэп. КъызэралыгтэрэмкIэ, тыхэгъэгу шыщхэу 1941 — 1945-рэ илъэсхэм шылэгъэ заом нэбгырэ миллион 27-рэ хэIодагъ. Ащ хэхъэ Адыгеим шыщ дзэкIолIхэу мин 33-м ехурэр.

Непэ адыгэ фронтовикхэу Адыгеим къинэжыгъэхэм ащыщ горэм сыкытегушыIэ сшIоигъу. Ар ГуIэтыжь Абу. Тэхутэмькыое районим шыпсэурэ адыгэ фронтовик нэбгырэ 27-мэ зэу ащыщ. Джырэблагъэ Адыгэкъалэ шыцхашэгъэгъэ ветеран слетым ар хэлэжыагъ. Ащ илъэс 97-рэ ыныбжъ. Ау итеплэкIэ ащ фэдиз ыгъэшлагъэу къыппыщхурэп. Лы ищыгъэ тегъэпсыхыагъ, теплъэшIу иI. Ар бэрэ плъэгъушты ишэоогъухэм ахэтэу, изео гоогоу шымыгъушпагъэхэр къафилуатэу. Ахэм къаегушыIэ зыхуыкIэ, игъусэгъэ фронтовикхэм, джаш фэдэу зыIэ илгыгъэ пашэхэм альэкъуацIэхэри ацIэхэри IупкIэу кыреIох, ыгу къэкIыжырэр бэ. Заом ыпэкIэ дзэ къулыкIоу зыхэтэгъэм шыщ дзэкIолIхэм ацIэхэри дэгъоу къешIэжых. Арышъ, ыныбжъ емылтыгъэу, гукъэкIыжъэу илэхэмкIэ уехъопсэнуэ щыт.

Абу Теуцожь районимкIэ къуаджэу Тэухьаблэ дсыгъэ мэкъумэщышIэ унагъом къыхуыагъ. Къызыхуэгъэм илъэсшъ тешлагъэу Октябрэ революционер кьежыи, Совет хабзэр шыIэ хуэгъэ. Къуаджэхэм коллективизациер ащыкIо зэхъум апэрэ илъэсхэм колхозым хэхьагъэхэм ятэу Къасполэт ащыщ. Абу илъэс 14-м итэу IофшIэныр ригъэжыагъ, шыкуми цукуми арысэу лэжыагъэ. Чыплэ еджаплэр къызеухыми яколхоз ары Iоф зыщишлагъэр. Тутынлэжь бригадам хэтэгъ. Хэгъэгу зеошхор къежъэнкIэ илъэситф иIэу Дзэ Плъыжыым къулыкIу шыхынэу ащагъ. А лъэхъаным дзэкIолIхэр илъэситIо дзэм хэтыхэти, япалэ джаш шаухыштыгъ. Абу илъэситIо къэтэгъэу ядэжъ къэкIоужыгъ.

1941-рэ илъэсым мэкъуогъум и 22-м Хэгъэгу зеошхор къежыагъ. ЗэкIэ чылэхэм, къалэхэм, станицэхэм нэмыц-фашист техакIохэр тыхэгъэгу къызэрэтебэнагъэхэм фэгъэхыгъэ зэлукIэхэу ащызэха-

щагъэхэм къащафалотагъ къэралыгъом лэжъэшхо къызэрэфыкъокIыгъэр. СССР-м инаркомэу В. М. Молотовым радиомкIэ къышIыгъэ псалъэм ыпкъ къыкIэу, Тэухьаблэ шыцхашэгъэгъэ зэлукIэм партием ирайком иIофышIэу къагъэкIуагъэм заор къызэрежыагъэр къафилотагъ ыкIи всеобшэ мобилизации хэгъэгу иIэ зэрэхуэгъэм щигъэгъозагъэх. Хуулыфыгъи бзылыфыгъи илъэс 18 зыныбжъхэм ащегъэжыагъэу ащ къехъухэрэр фронтым ащэнхэ зэрэфаери зэлукIэм къыщаIуагъ. ЗэраIуагъэм фэдэуи ашыгъ. Апэу призывникхэр дашыгъэх, ащ ыуж нахыжыжэхми чэзыур анэсыгъ. Абу IэнэтIэ гъэшIэгъон Iуагъэхьагъ. ЗыныбжыкIэ фронтым клон фаеу зытефэхэрэр зыщаугъоирэ пунктым пашэ фашыгъ. Ау ащ фэдэ IэнэтIэр кIэлакIэм ыгу рыхыгъэп, зэкIэри зыдэкIорэ дзэм ежыри хахъэ зэрэшIоигъор къызылотыкIырэ лъэIу тхылъ партием ирайком ритыгъ. Джарэушгъэу кIэлакIэр фронтым кIуагъэ.

Ащагъ ар къалэу Калинин игъунэгъоу шыIэ дзэ частым къулыкIур шыхынэу, заом хэфагъ. Мыщ пным идзэхэм акIуачIэ нахъ шылъэшыгъэми, тидзэхэм фашистхэр шыцэхакъутагъэх. Джаш тетэу тидзэхэр къалэу Старая Русса нэсыгъэх. Ау а къалэр фашисты дзэхэм ашти, Ленинград ылъэныкъокIэ загъэзагъ. МыдыкIэ тэ тидзэхэу Старая Русса дэж Iулыгъэхэу Абу зыхэтэгъэхэр я 2-рэ Украинскэ фронтым ратыжыгъэх, Харьков лъэныкъом ащагъэх. Мы къалэм щегъэжыагъэу Кривой Рог нэсыгъэхэчъэ зауу шыкIуагъэр зыфэдагъэр хыишгъэм хэхьагъ, ау тидзэхэр псыхъоу Днепрэ зэпырыкIынхэу хуэгъэп. Мы чыплэм Абу къыщаIуагъ. Зэхъужыым, зычIэлыгъэ госпиталым ипашэ игуадзэу агъэнэфэнэу къызыралом афидагъэп, фронтым клужымэ нахъ тэрэзэу алыгъи, ащ тетэу заом Iухьажыгъэ, автоматчикхэм яротэ пашэ фашыгъ.

1944-рэ илъэсым ибжыхъэ Абу зипэщэ ротэм унашъо къыфашыгъ псыхъо цыкIу горэм зэпырыкIынхэ фаеу. Нэфшъагъом атакэр рагъэжыагъ. Псыхъоми зэпырыкIыхи, пным иоккоп дэпкIагъэх. Хуэгъэр амышIэу нэмыцхэр зэбгырычыгъэх, ащ тетэу къэлэ цыкIоу Августов (Польшэм икъалэу Белосток пэмычыжъэу) дэлядэхэ аштагъ. Мы чыплэм нэмыц дзэкIолIэу шаукIыгъэр бэ ыкIи нэбгырэ заулэ гъэрэу къыщаубытыгъ. Пыир ащ къышыуцурэп, Абу зипэщэ ротэр къаухурэи. Ротэм хэтхэм агу кIодыгъэп, зыкъаухъумэжыгъэ тидзэхэр къэсыфэ окружением къыкIыжыгъэх, ау нэбгыритIу хэIодагъ ротэм иавтоматчикхэм ащыцэу. Мыщ дэжыым пашыгъэ дзэ боевой операцием командованием осэшхо кырытыгъ, ротэм шыцхэм наградэхэр къафагъэшъошагъэх. Абу Александр Невскэм иорден кыратыгъ.

Къэлэ цыкIоу Августоврэ Кенингсберггэ азыфагу зео пхъашэхэр зэрэщыкIуагъэхэр Хэгъэгу зеошхом ихыишъэ шыхегъэунэфыкIы. Мы чыплэр нэмыщыдзэхэм лъэшэу къаухъумэщтыгъэ ыкIи тидзэхэр къызэхакъутэнымкIэ альэкI къагъэнагъэп. Ауштэу шытыгъэми, Абу зыхэтэгъэ дзэр КъокIыплэ Пруссиейем икъалэу Кенингсберг блэгъэу еклIолагъ.

Нэмыцхэм ядзэхэр шIурышIу-кIэ а къалэм пфидэкIыштыгъэхэп, яшпыпкъэу зыщагъэпытэгъагъ. 1945-рэ илъэсым имэлылфэгъу мазэ нэфшъагъохэм адэжъ тидзэхэм къалэр аштэнэу рагъэжыагъ. Абу а уахътэм къалэм зыщызгъэпытэгъэ пыидзэр зэхэкъутэгъэным фэгъэзэгъэ купмэ ащыщ ипэцагъ. Чэщ-мэфищэ чIыгур агъэгырэу дзитIур зэзэуагъэ. Пытаплэу пным ылыгъыгъэр зыIэ-кIитIупщынэу гухэлэ илагъэп. Пчыхъэм сыхьатыр 9-м Кенингсберггэ тидзэхэм аштагъ. Ар зыхуэгъэр мэлылфэгъум и 9-р ары. Нэмыц офицерхэу ыкIи дзэкIолIхэу мин 42-рэ аулыкIыгъ, зы генерал гъэрэу къаубытыгъ. Къалэм ипытатIэ зэхэзыкIутагъэмэ ащыщ автоматчикхэм яротэ ипэцагъэу ГуIэтыжь Абу. Мы къалэм пае ашыгъэ зеошхом лIыгъэрэ блэнагъэрэ ахэлхэу тидзэхэр зэрэщызэуагъэхэм пае бэмэ боевой наградэхэр къафагъэшъошагъэх ыкIи Апшъэрэ главнокомандующэу И. В. Сталиныр зыкIэтхэгъэ шытху тхылыхэри къаратыгъэх. Наградэхэр кызыфагъэшъошагъэхэм Абу ахэтэгъ, анахъ медаль лъапIэмэ ащыцэу «За отвагу» зыфилорэр ыбгъэ кыхалхьагъ «За взятие Кенингсберга» зыфилорэри игъусэу.

ГуIэтыжыыр Кенингсберг итемыр-къокIыплэ лъэныкъо шыIэ районим икомандантыгъ. Къалэм шырагъэкIокIыгъэ дзэ парадэу теклоньгъэм фэгъэхьыгъэм адыгэ кIалэр хэлэжыагъ.

Александр Невскэм, Жыогъо Плъыжыым, Хэгъэгу зеошхом яорденхэр, медальхэу «За боевые заслуги», «За отвагу», «За взятие Кенингсберга», «За Победу над Германией» зыфилорэхэр Абу илэх. Дзэм майорэу 1947-рэ илъэсым кыхэкIыжыгъэ. А илъэс дэдэм Пэнэжыкыое РОВД-м, ащ ыуж милицием и Тэхутэмькыое райотдел япэцагъ. Ахэм аIутзэ, МВД-м и Краснодар край ыкIи ихэку отделхэм ядиплом зэфэшъафэу кыратыгъэр бэ.

Милицием кызыхэкIыжы нэуж 1966-рэ илъэсым къыщегъэжыагъэу нэмыкI IэнэтIэхэми аIутыгъ. Илъэс 20-м ехурэ шакIохэмрэ шэжыяшэхэмрэ ярайон обществэ ипэцагъ. Штатым хэмытэу народнэ контролер Iофыгъори ыгъэ-

цэкIагъ, чыплэ советхэм ядепутатэуи кыхэкIыгъ. А илъэсхэм Хэгъэгу зеошхом иветеран ныбжыкIэхэм дзэ патриотическэ пIуныгъэ тэрэз ягъэгъотыгъэнымкIэ ылъэкI къыгъэнагъэп. ЕджаIохэм бэрэ ахэхэмэ, тыхэгъэгу пэкIэкIыгъэ зео мэхьаджэм икьэбар къафилуатэу, лIыхъужхэм ацIэ кырылоу бэрэ хэтэгъ. Ветеран Iофыгъохэри зезыхьагъэхэм ащыщ. Ежыыр заом илъэхъан Iлогъогогъо хылыгъэу къызэраIуэгъагъэм кыхэкIэу апэрэ купым хэхъэрэ сэкъатныгъэ зилэхэм ахалыгъэ.

ИлъэсиплIым кыкIоцI Хэгъэгу зеошхоу шылагъэм хуэгъэ-шIэгъэ зэфэшъафэу шыхуэгъэр бэ. Зы хуэгъэ-шлагъэ горэ къалотэжыи. ГуIэтыжь Абу «фронтим шыфэхыгъ» итхагъэу ябынхэм кьэбар къаIукагъ. Ар райвоенкоматым кыкIыгъэти, унагъом хьадагъэ кышцызэIуахи, агъэежыгъ. Сэдэкъэшхыныр агъэхьазыри, Iахылыхэр, блэгъэхэр, гъунгъухэр къзээрэугъоигъэхэу ядэжъ шыцэхэсхэзэ, почтальоныр къакIуи Абу кытхыгъэ писмэр кьаритыгъ. «Хуэрэр гъэшIэгъоны, Абу псау», — аIуи къекIолагъэхэр зэтегушIожыгъэх. Нэшхъэигъо Iанэр гушIогъо Iанэ хуужыи, ешхэ-ешъокIэ къекIолагъэхэм зэраухыгъагъэр непэ къызнэсыгъэм ащыгъушпэрэп. Ар зытехуыхьагъэу Абу кылотэжырэр улэгъэ хылыгъэ телъэу, иакъыли кымышIэжъэу зэрэхуэгъэм епхыгъэу, шымыIэжъ дзэкIолIхэм яспискэ фронтим зэрэщыхагъэуцогъагъэр ары. Ащ фэдэм «ихьадэгъу тырахыгъ, бэгъашIэ хуушты» зэрэраIорэм зыгорэ хэлъын фае.

БэгъашIэ охъу, Абу, опсэу, отхэжъ! Уильфегъэхэм къатекIыгъэ пхьорэльфхэм хьаргушIуагъоу апылхэм угу къыдашаеу илъэсыбэрэ Тхьэм ушегъаI. А зеошхом фэди кьэрэмыхъуж. Дунаир мамырэу, гүмэкIыгъо уимыIэу илъэсыбэрэ Тхьэм укытхегъэ. Ветеранхэм я Адыгэ республикэ Совет ыцIэкIэ тыспфэлалогъэшIэ кIыхъэ уиIэнэу.

ШЫМЫГЪЭХЪУ
Мурат.

АР-м иветеранхэм я Совет ипресс-секретарь.
Сурэтым итыр: **ГуIэтыжь Абу.**

ЕДЖЭПАКИЭМ ишIын рагъэжыагъ

Хьальэкъуае Адыгэкъалэ хэхъэми, илъэс пчъагъэхэм зыхэтэгъэ Теуцожь районим икъуаджэхэм (Пэнэжыкыуае, Гъобэкъуае, Аскъэлае захэбгъэкIыкIэ) анахъ инхэм ащыщ. Ащ иадминистраторэу Хьаткыо Хьазрэт къызэрэтиIуагъэмкIэ, мыщ унэгъо 370-рэ дэс, нэбгырэ 1500-м ехъу щэпсэу.

Арэу щытми, адрэ чылагъохэм зэкIэми бэшлагъэу тIо зэтет еджэпIэ зэтэгъэпсыхьа-

гъэхэр адарагъэшыхьагъэми, Хьальэкъуае еджэпIэ тэрэз дэтэп. Непэ якIалэхэр зыщы-

рагъэдэжхэрэ гурыт еджапIэу Шумэн Аскэр зипашэр егъэджен-пIуныгъэм ишапхъэ горэми задимыштэжырэр бэшлагъэ. Ау ащ пае къэмынэу кIэлэегъэджэ коллективым ищытху аригъалозэ Iоф ешIэ.

Хьальэкъуае еджапIэ дэшыхьэгъэн зэрэфаем игугъу зашырэр илъэс пчъагъэ хуэгъэ. Ау зэраIорэм нэмыкIыкIэ, Iофым зи хэмыхъозэ охътабэ блэкIыгъ.

Джы мары гурыт еджапIэм ишIын бэмышIэу чылэм шырагъэжыагъэшъ, къоджэдэхэм ягушIогъошху. ЕджапIэр тIоу

зэтетышт, кIэлэеджэкIуи 160-рэ шеджэным тегъэпсыхьэгъэшт. Гъэсэнэгъэм иунэ 2013-рэ илъэсым аухынэу ары.

ЕджапIэм ишIын фэгъэзагъэхэр ООО-у «Стройагропром» зыфилорэм ипашэу Нэфышъэ Аскэр ипсэолгъэшIхэр арых. Мы лъэхъаным ахэм псэолгъэхом лъэпсэ пытэ фэшIыгъэным фэгъэхьыгъэ Iофыгъохэр зэрахъэх. Нэбгырэ зыбгъушIым альэкI къагъанэрэп, япшъэрылхэр шытху хэлъэу агъэцакIэх, техникэу яIэми къэуцу имыIэу Iоф рагъашIэ.

— ЕджапIэм кIэлэцIыкIуи 100 зышаIыгъышт садики, культурэм и Уни хэтыштых, — еIо Хьаткыо Хьазрэт. — Непэ къызынэсыгъэм ахэри тичылэ дэтэгъэхэп. Арышъ, ахэм яшIын зэрэфыригъэжыагъэхэм, IофшIэнхэр зэрэкIохэрэм ренэу ыналэ зэратетым, гъэрекIо фельдшерскэ-акушерскэ пунктыр зычIэтышт унэ зэтэгъэпсыхьагъэ зэрэфаригъэшIыгъэм афэшI Адыгэкъалэ имэрэу Хьатэгъу Налбый тикъоджэдэхэр зэрэфэразэхэри къэсIо.

НЭХЭЕ Рэмзан.

(Кызыкълэыкълэорэр
бэдзэогум и 26-м
кыдэклэыгэа номерым ит).

Джар иублапэу, жьыбгэашхоу кълэтым ошх лээкъо гьумхэр кълэушкыкълэу, оялэу мэфэ заулэ зэлэыкълэуагъ. Джашыгъум сшыпхъунахыжхэмрэ Амзанэрэ еджаплэм кълэтыфэхклэ, Нэшхуантлэ сэри унэиклэ юф тилагъэп. Ауштэу тызэриуытагъэр кьытфигъэпсынклэштгыгэ синани ситати агу кьызэрэгъгъурэм пае бэ кьызэрэддагъэхуыштыгъэм. Сыда плэмэ плуаблэр зэрыдзэгъэ плэклорэу пцэрыхьэплэ унэм итым тызэнэкъокъуэ тыщызэдэпклэаштыгъ. Ащ тызэзэщыкълэ нэмыклэ джэгуклэхэми ауж тыхьэщтыгъ: унэхэм якъогъупэхэм чэзыу-чэзыоу такъопшыхьэзэ, кьангъэбылэ тешлэщтыгъ, нэужым нэшхуэрэуплэщлэр кьыкълэыкълэштгыгъ. Дунаеу «кьутэжыгъэми» зыхэдгъэныштыгъэп. Шагум шыххуэрэ зэдгъэшлэным пае ошхыцъэхохэр кьызуулухэрэ шъхьангъупчъэ апчым тлэклэ шлэ кьэси зыфутыдзэти, тынатлэхэр ефызыллагъэхэу шагум шыххуэрэ-щышлэрэм тыпхырыплэыштыгъ. Джашыгъум Нэшхуантлэ шлогъэшлэгъонэу ланэ афишлэзэ кьысегъэлэгъуах жьыбгъэм зимышлэжъэу чыгъ кьутамэхэр ыутхыпкълэхьэзэ, тхьапэ гъожхэр зэрапигъэжъэхуэрэ ыкли шагум псэу дэуцагъэм ыкълэу кьытетлэсхьэрэ шэрэбхэр кьызэрэохэрэр. Сэ сэгъэгумэклэу сызэгупшысэрэр нэмыклэ шыпкь. Тпэмычжъэ дэдэу щыс унагъоу лэгъунэ зилэхэм янысэщэ джогоу кьэблагъэрэр мыщ фэдэ оешхом зытефэхклэ, сызэрамыгъэкълэштгыр ары. Ащ пае ошлу кьэхуажьынэу сыгуклэ Тхьэ селъэу. Ситати загъорэ шъхьангъупчъэмкълэ кьэплэшъ, ышъхьэ ыгъэсысызэ, ыгу хэкълэпэу кьегъэтхъаусыхэ: «Олахьэ дэуеу хъугъэм колхоз губгъом щыкълэмычжыгъэу а натрыф тлэклэр кьинагъэу дунаир моуштэу кьызэрэзэлэыхьагъэр». Мыщ фэдэ уахьтэхэм синанэ пцэрыхьан нэмыкълэрэ юф ымышлэу хьакум клэрытзэпты.

Ар шыхынгъо лэшлэхэмкълэ кьытлуупхъухъэу зыригъажьэкълэ, сыд ситэгъумэ-кълэыштыгъэми, псынклэу сшъхьарэкълэжы. Джыри зэм шэлэмэ гъэжэгъакълэу былэмыгъахэр зыкълэу тиз кълэмыкълэаир зигъусэр ланэм кьытырегъэуцо, тлэклэу зытешлэклэ шэтэ клэфыгъакълэр кьештэшъ, пишкэ стырыр хытигъэгъаозэ тегъэшхы. Ахэр тшыгъэ кьодысэху кьытшлогъышлэзэ, шэдэжгъаушхэр кьэсышъ, плэстэ-щыпсэу кьышлэыгъэм дытегъэуэблэ. Анахь инэу тызыгъэгъушлорэр мэкълэ-маклэу машлэм пхьэр пэзылэхъэу хьакупчъэм лус ситатэ кълэшлорэр зэрэтэлъэу хьакукълэушым щигъэжэгъэ картофыр кьызытитыклэ ары. Тчый римыстыхыным пае лэгуитлэм шы-зэфэдгъачъэмэ, тешцэзэ зыдгъэуучылыхэ-клэ, ащ нахь лэшлэу ныбжыи тыжэ дэтымылэхьагъэу кьытшыхъоу тигъатхъэу тшхы.

Тыгъэм инэфыпсэу сынэмэ кьакълэджагорэм сыкыгъэуштыгъэу, сыкызытэджыжыгъэр тлэклэу шлагъэ. Дунаир ошлу дахэ кьэхуажыгъ. Ащ фэдиз мафэм уашхом ынэгъу пцэ шлуцлэр шьызэхэмыклэу кьешыгъэми кьэмышлэжыынэу, чыгушъхьашьори кьэгъушъыжыгъ, гур кьыгъатхъэу фабэ, тыжыныпсэу луданэ шлэгъэху бэджыхьхэри зэрехьэх. Мыщ фэдэ зыху-клэ, «Гъэжыер кьэклауагъ, мэфэ дэгъухэр кьызэкълэыкълэштхэшъ, кълэмафэу тапэ илэым узышъыгушлукълэыштыт юф горэхэр хэгъэкълэыгъэнхэ фае», — ситатэ зэрипорэр сыгу кьэкълэыжыгъэу, слэпкълэ-лэпкълэ зыхасшлэрэм сыкыгъатхъэу унэнатлэм сыклэрыс.

Ситатэ ицуку ымакълэ кьызылэум, унэм илэ илэмэ-псымэхэм ашыщ горэ юфышлэ зыдиштэнэу кьылухьажыгъэ шлэ-шлыгъ. Ау джыри чьыерэ Амзанэ кьыгъэуши, сэри кьысаджи сызыклэрэхьэм, унэм кьыкълэыгъэ синанэ рилуагъ:

— Мыхэр тэрэзэу кьэгъашхэх, непэ сыдэсымэ хъуштышъ, лы фэдэху мэ-зым зыдэсэщытхы, чы тлэклэу шагуклэу чэум ишыкълэагъэр кьэжъэгъэн фае.

— Кълэмафэр кьэсы пэт, гъэстыныпхьэм ыуж уихьагъэмэ нахьшлэуагъэ? — синанэ кьэгумэклэыгъ.

— Ащи хэны уфэхуыштэп. Джы мэфэ ошлэхэм дэхэклаерэ акъудыштыт, ари кьэс-щэнэу игъо сыфифэшт, — ситатэ игухэлэ ышъхьэ кьырихыгъ.

Синанэ тигъашхэ зэхьум, Псылушгъом шылэшт джэгур сыгу кьэкълэыжыгъэу, ар ошлэу тефэштмэ сымышлэу сыгумэклэу сегупшысэщтыгъ.

— Кьешхымы джэгум тыклэшта? — ащ Амзанэ клэ зыхуекълэ сэри сызиди-щэнэу кьысилогъагъэшъ, сегупчылэ.

— Хэтэ кьешхынэу кьыозылуагъэр, плээгъурэба непэ зэрэмэфэ шлагъор? — еслуагъэр ыгу рыхыгъэп.

Зымафэ ситатэ хьаджыгъальэр дэсшлы зэхьум ошлу дэдагъ шъхьаем, шэдэжгъо-ужхэм адэжъ ошлэ-дэмышлэу ошлэпцэ шлуцлэмэ ошлэогур зэлэашти, жьыбгъэ-шхор клэту кьешхыныр кьызырегъа-жъэм, тхьамафэ фэдизрэ зэпыугъэп. Сы-

зэжэрэ мафэми ащ фэдэу хьукъомэ сэлэуш арми, сшынахыжъ нахьыбэ еслогъырэп.

Шагум тыдэкли кум тызетлэсхьэм, ситатэ отычэу, клэпсэу, щэмэджэу ишыкълэгъэштхэр кум рилэхьэгъахэху кьытажэщтыгъ. Мэкълэ гупсэфклэ «цоб!» ылуи, цуочымкълэ мынинэу цухэм атхыклэмэ зэрэтеулуагъэм тетэу ежъагъэх. Сегупшысэщтыгъ чы нэмыклэ кьэтымы-щэштмэ, Лэбэмэзи, Кьэрэгъэщ мэзым нэси тигъэкълэоныр сшлэомытэрэзэу. Ащклэ Пэнэлэушхэри Пэнэлэуцылэури тегъэп-сыхьэгъэ дэдэхэу ало, ау Пэнэлэуцылэури нахь благъэшъ, ащ тыблэмыгъэклэуныу сыфэягъ, сшъэогъу Руслъанэ сыдэдэжгъу сшлэогъошъ, нахьыжъэу тыкълэклэжы-нэу. Ащклэ ежъ ситатэ сегупчылэу джэу-уап занклэ зэхэсхыштыгъэми, сшлэушлэ сэр-сэрэу сыгуклэ зэсэгъафэ.

Сызэрэнэгуагъэуи кьычлэклэыгъ. Сызыгъэгумэклэыштыгъэр ситатэ кьышлагъэм фэдэу Пэнэлэуцылэури тишагъ. Ау зан-клэу тыхыгъэхьагъэп. Шьофэу кьыпэлэу-лым тызынэсым, мэзыр зэфэдитлоу зы-гошхэр гъогоу тызытетыгъэм джабгъум-клэ хэкълэу курыкълэуаплэу Кьэрэсыу зы-дэзыгъазэрэм тыгыригъэхьагъ. Къуладжэм бэрэ тыготыгъэп. Тлэклэу тызылэуагъэм ащ тыкълэокълэ, шьофым ыкълэуапытыб-зызэ, мэз пакълэм икълэыплэклэу текълэу фежъагъ. Мыщ дэжыым тисэмэгоу шьоф гузэгъу шыпкълэу зизакъоу ит мэкълэу жъыгъ дэхэхшор синэплээгъу кьызыре-дзэм, ласэмэгум имашинэшхокълэ тыкълэ-ришэкълэу зэхьум тызэрэблэклэыгъагъэр сыгу кьэкълэыжыгъ. Джы седжэнджэшы-жыштыгъэп, кьэсшлэгъэхэагъ Кузэры-мыхьэмкълэ мэзым тызэрэригъэкълэуалэрэр.

Шлэхэуи ащ тынэсыгъ.

Тыкълэзырихьагъэм тетэу гъэхуэнэ мы-иныр кьэсшлэжыгъ. Ау мы чыплэр итеплэклэу фэдэжыгъэхэагъэп ласэмэгум гъэмафэм тыкълэзыдишгъагъэм. Ашы-гъум гъэхуэнэр кьэзыуцухьэрэ чыгъхэ-ри, ащ ит уц кълэрыи шьонтлэзэкълэагъэх. Джы тыдэклэу улэагъэми, шьо гъо-жымырэ плэыжычлэпцлэу кьэбэклэу, кьолэн-сэлэныгъ. Зэкълэри шысшлэдахэу, моклэ-мыклэ сшъхьэ згъэчэрэгъуэ зы-щысэплэыхьэфэ, тыкълэздыкълэыгъэ лъэ-ныкълэомкълэ цухэм ситатэ кьаригъэгъэзэ-жыи, кьыгъэуцугъэх. Мыщ дэжыым кьызыгурылуагъ тигъогупэ зэпызыбзы-

щтыгъэ Кьэрэсыу тызэпыригъэкълэуныу зэрэфемыжъагъэмкълэ мы чыплэм икълэ-бар дэгъоу зэрэщыгуагъэр. Сэри джы ащ сыщыгъоэзэ кьодыеп. Дэгъоу сэшлэу-уыжъ зэхэкълэыхьагъэм ерагъэу хэлплэ-гъорэ кулэуажэу къуладжэм екълэуалэрэм зэбгъэгъэдэлэу ипс ухахьэмэ, исасе узэ-рэхэнэщтыр. Сыда плэмэ ласэмэгум има-шинэ джадэу тызэрысыгъэм шэрэхьыш-хохэр бэу клэтхэми, Кьэрэсыу иадрэбгъу шылэ чыгым гъуычгъэ гъэщыгъэ гъуы-епхыгъэу зыригъэкълэуыи, ерагъэу тызэрэзэпырыкълэыгъагъэр сшъыгушлэжы-гъэпышъ ары.

Ситатэ кум тыкълэзырегъэкълэым, бжы-рухэм атырихыгъ. Етланэ азыфагу дэтэу

ХЪУРМЭ Хъусен

Сурэтыр
авторым
ышыгъ

апшъэхэми, атхыцлэхэми лэ ащифи, лэ-гушъокълэ макълэу апхэкълэ атеули зе-тлупшхэм, мэкълэ шьабэклэ арилуагъ:

— Джы шьуклох, сшъхушъэ цыкълэу, сэ сшъэо чанхэр кьызделэхэзэ, чыр кьыз-дагъэхьазырыфэ мыщ шьушъыхъугу. Етланэ ахэм кълэхъэу кьырадзырэ абзэ-гухэр клэупллэанклэхэмэ, яшъыпкълэу уцыр далъашьоэзэ зэрэхуэхэрэм алэыплэу тлэклэрэ зышъэти, тэ зыкытфигъэзагъ: — Сиклалэхэр, мыхэм уц тлэклэу джыдэ-дэм кьызафэтыупклэклэ, чым ыуж си-хьащт, шьо хьамшхунтлэрэ пэрэжыерэ хьойхэшъ, шьушъых, ау цухэми шьуа-лышлэуныр зышъыгушъыгъэгъушш.

Кукълэмкълэ зышъхьэ гъэзагъэу илэыгъэ щэмэджыр кьышти, мыжъоупцлэу гъон-чэдж джыбэм кьырихыгъэр щэмэджыцэм ыбгъуитлукълэу заулэрэ зацехьом, уц кълэрыр нахь шьхуантлэу кьызышылэ-гъорэм тишагъ.

Щэмэджышхом уц цынер шьуамбгъоу гуригъэхьызэ, аргъын лужу кълэхьэклэе кьызегъэтлэылым, кьытыригъэгъэжыи, адабгъумкълэ кьыкълэуупкълэыжыгъ. Ар зэкълэми тызделэхэзэ, лэплэ-лэплэу кьэтхьы-жыгъ ыкли кушъоджанэм шиз хъугъэ. Ситатэ щэмэджыр кум джы римылэхьа-жъэу, кушъом ыбгъукълэ гуилэхьы, ащ илэ егъэузытыплэмэ аригъэпалгъа. Ащ лэ-пытэу отычыр ышти, пэнэлэм хъхьагъ, тэри тыгулэзэ кум тыдэпшыи, уц шьхуантлэу цынэмэ гохьыр кьызыхъу-рэм бгъэклэ зыхэтэйдзэгъ.

— Кьэошлэжъа мы Кузэрэмыхьэм ласэмэгум тыкълэзыришгъагъэр? — Ам-занэ кьысэупчылэ.

— Сыда кьызыклэсымышлэжыерэр, моц дэжыым Кьэрэсыу машинэшхор ханэ птыгъэба, — къуладжэм изэпырыкълэ-плэжыкълэ зыкълэсэгъэзэшъ, ланэ фэсэшлы.

— Модэ еплэ, чыгъ пклэашьэхэр дэхэ дэдэ зэрэхуэгъэхэр, бжыхьэ шьыпкълэу кьызырыкълэуагъэр гъуащэрэп, — сэ еслуа-гъэр кьыримыдзахэу, ситатэ зыдэклэуэ лъэныкълэомкълэ чыгышъхьагъэр кьызыпи-лэыхьэхэзэ, сшынахыжъ кьысело.

— Джы плээгъугъэ кьодыеха? Сэ мыщ тыкълэмысэзэ, зэрэмэзэу нахь клэ-ракълэ зэрэхуэгъэм гу лыстэгъэхэагъ, — сиджэуап нахь эзгъэгъэшлэагъэ сшлэогъу.

Шъхьаем, ыгъэшлагъорэп, сызэрэдэ-гушылэрэ шьыкълэу ыгу темыфэу, зигъэ-тэтэжызызэ, кьысфедзы нахь:

— Сынэшъу шлэошлэ сэри ар сымы-лээгъунэу. Умышлэмэ сшлэрэп нахь, бжы-хьэм игъэжые джары зыфэдэр, тыдэкли джы чыгъ тхьапэхэр кьолэн закълэу, да-хъу шъхьух. — Етланэ ымакълэ нахь шьабэ кьэхуажыгъэу кьысэупчылэ. — Адэ хьамшхунтлэм джы игъо кьызэрэхуэгъэр ошлэ?

«Ары» кьызгъэкълэу сшъхьэ фэсэгъэ-сысы. Сыда плэмэ хьамшхунтлэр зыфэдэр ащ сигъэшлэжыынэу шытыгъэп. Ситатэ бжыхьэм пэнэлэуитлэм яз пхьащэ зыкълэу, кьутэмэ мынинэу апызыбзэу шлуцли, плы-жыи кьытфиздиштыгъ. Амзанэ тлури изэфэдагъэми, сэ хьамшхунтлэ шлуцлэр сыгу нахь рыхыштыгъэти, ащ сехъожы-щтыгъ. Ар шьыгушлэжыгъэм фэд джы икълэгушылаклэклэ.

— Шлуцлэ инхэр хъоуе зыпыт чы-гышхо зыдэщытыр сэшлэшъ, уфаемэ тыклэнышъ, кьыпытчышт, ар боу лэшлэу дэд, — кум еплэхьышъ, кьысажэу мэуцу.

— Некло! — сэри кум сепклы.

Тызыдыригъэжъэгъэ лъэныкълэомкълэ Пэнэлэу нэзым рекълэуэр пэрэжые пэнэ пырыпыцоу нэдэу зэхьытыгъэ бэджыхь луданэр тыжыныпсэу егъэшъогъэ дэнэ шлэгъэу зышъхьарыубгъуагъэм тызынэ-сым, Амзанэ кьызытэмыцуоу пхырыкълэу. Сэ сыкълэуцугъэу, «Бирам ипанэклэ» за-джэхэу, тичылэгъунэ итыгъэкълэуыплэклэ хэтэ пэклэ заулэм кьыуалэу шьыт пэнэлэ-жыем зэрэфэдэр сигуапэу, слэхуамбэ игъумагъэ фэдиз зийнэгъэ пэрэжыер сыгулэзэ итлукълэу кьыпысчыти, склэджы-бэмэ арыстакълэуштыгъ. Сыфэягъ Нэш-хуантлэу фэсхьынышъ, згъэгъушлэу.

— А кьыпышхунтхьыкълэуэр пфэшхы-щтэпышъ, хьаулыеу уахьтэ емыгъэхьэм нахьышлу, — сшынахыжъ мэзым хэмы-хьагъэу кьысажэзэ, кьэджэ.

Зыкълэсфэмышхыштыр кьызыгурымылоу бжыбым изэу сыжэ дэсэтакъо, ау сызэ-рецакълэу ихэфагъэ пае сыжэ клэуцлэу зэфы-шагъэу кьысшыхъугъэти, сыгулэзэ зэ-клэри кьыдэсыдзыжыгъ.

— Чьэп тэрэз джыри тегахъэпышъ ары ащ фэдизуу зыклэхьафэр, тлэклуи нахь кьэ-учылуэ, мэкълэ дэдэу кьыгъэштэу кьы-зыригъажьэкълэ нахь шьабэ хъуштыт, — зигъэлушызэ, Амзанэ кьысело.

Симыгуапэми, дезгъэштэн фаеу мэ-хъушъ, ыуж сехьажыи. Чыжъэу мэзым тыхэмыхьэзэ, ащ зыфилэгъэ чыгым ты-кълэсыгъ. Ар пэрэжые панэу ыкли чы куашэу кьэзыуцухьэрэмэ лъагъэ ашъ-хьащыштыгъы, икълэуамэ лъхьэнчабзэмэ кьашыригъажьэти, ышъхьапэ шьыпкълэу нэс хьамшхунтлэу шлуцлэбзэ инхэр апи-зыбзагъ. Ащ кьыпычыгъошлу кьешлыти, бжыб-бжыбэу зылуастакълэу, илэшлугъа-клэу хэфэ тлэклоу клэлэым сшъыштыгъ. Апэ сызэрэгъуштыгъэм пае клэ такъыр инкълэу акълэуылэхьэм ашы-щыбэ езгъэхьыштыгъ. Етланэ хьырбы-дзыкли, нэшакли, хьамшхунтлэу ыкли башъу бдыриймэ, кьыпклэуынышъ, уигъэбгынэу синанэ кьызэрэтилорэр сыгу кьэкълэжыи, нахь сызфэсакълэу сыублагъэ.

Чыгым шлукаерэ тызышхэхэм, ащ кьыпэмычыжъэу шьыт нэмыклэ чыгъэу хьамшхунтлэу плыжыер зыпыбгъэгъагъэм Амзанэ тигъэкълэуагъ. Ащ хьэтэшхоу се-мыгугъоу, зырызэу сыпычыхъэу тлэклэрэ сызыклэрэтым, Нэшхуантлэу фэсхьыныу хьамшхунтлэр апызыбзэу кьутэмэ мы-ниш кьыгъоскълэыгъ. Адрэ хьамшхунтлэу шлуцлэу чыгым тыблэклэжыи хьуми икълэуамэ заулэ кьыхьэгъэхьон сигухэ-лыгъ. Ау Амзанэ зыфаер нэмыкълэу.

— Джы некло, кьужэ шлагъэхэр кьэт-шыпыштых, — ащ кьысело.

— Боу бэрэ улыхьун ар кьэогъоты-фэ, — Нухьэ цыкълэу гъэ реным кълэмафэм пае пхьэр ыгъэхьазыры зыхуекълэ, ашъ-хьамысэу кьужъаехэр зэрэриупкълэхэрэм игугъу зэралыи зэпытырэ сыгу кьэкълэ-жыгъэу джэуап есэтыжыи.

— Сыда кьызыклэсымыгъотыштыр? — егъэшлагъо.

— Нухьэ цыкълэу риупкълэуэгъэхэшъ ары! — Еж пэнэлэуитлэми кьужэ чыгъэу ахэт заулэр ащ фиупкълэыштышъ! — Ам-занэ кьыздэхьашхы.

— Ашыгъум о уизакълэу кьэгъот, сэ сыфаеп, — сежэнэу хьамшхунтлэу члэгъым сыштэлысэхы.

(Джыри кьыкълэыкълэуштыт).

